



Mănăstirea Cocoș (2013)

Dr. Laurențiu MĂNĂSTIREANU¹

ASPECTE DIN VIAȚA ECONOMICĂ A MĂNĂSTIRII COCOȘ (1921-1944)

Viața călugărilor din interiorul mănăstirilor este consacrată în mare parte rugăciunilor și slujbelor religioase care aduc mângâiere sufletească, precum și muncii manuale practicate de aceștia, după puteri, în folosul comunității în mijlocul căreia se află. Cercetările istoricilor se îndreaptă, de regulă, asupra vieții religioase din chinovii, și mai puțin asupra vieții economice, cu toate că de modul în care este gestionat patrimoniul, depinde însăși existența mănăstirilor. Averile acestor sfinte așezăminte s-au format de-a lungul timpurilor, din bunurile de tot felul aduse de cei care se călugăreau și din cele dobândite ulterior de aceștia, din daniile pioșilor creștini, și mai cu seamă prin munca părinților viețuitori.

Conform prevederilor Statutului pentru organizarea Bisericii Ortodoxe Române (1925), mănăstirea este persoană juridică, însă, supusă „întru toate ordinelor și dispozițiilor episcopului respectiv,

care este conducătorul lor canonic" (art. 85), iar administrarea afacerilor economice ale mănăstirii se face de către consiliul economic, aflat sub președinția stareșului, și compus din economul, casierul, eclesiarhul și arhondarul mănăstirii, care se aleg de sobor dintre monahii mănăstirii și se întăresc de episcopul locului (art. 101).

În cele ce urmează, pornind de la informațiile obținute prin cercetarea arhivelor tulgene, vom încerca o reconstituire a vieții economice din mănăstirea Cocoș, jud. Tulcea, într-o perioadă marcată de însemnate evenimente pentru țară (reforma agrară din 1921, cutremurul de pământ din 1940, cel de-al Doilea Război Mondial), urmărind și relațiile mănăstirii cu Episcopia Dunării de Jos, cu autoritățile administrației locale, și cu locuitorii comunelor învecinate.

PĂMÂNTURILE MĂNĂSTIRII

Situată în sud-vestul orașului Isaccea, port însemnat la Dunăre, și în nord-vestul comunei Niculițel, mănăstirea Cocoș a fost ctitorită conform tradiției pe la 1833, pe timpul stăpânirii otomane, de către monahii athoniți Visarion (originar din Făgăraș), Gherontie și Isaia. Locul cumpărat pentru vatra chinoviei cu acte în regulă de la o localnică (baba Ghișa), fusese bine ales, căci era situat într-o poziție oarecum retrasă de lume, la poalele unor dealuri stâncoase acoperite pe timpul acela cu păduri seculare de foioase, nu departe de locul în care se despărțeau drumurile Taiței și al Pârlitei.

Din bunurile aduse de cei ce se călugăreau, mulți dintre ei mocani transilvăneni, obișnuiți cu singurătatea, cărora le era străină lumea², prin cumpărarea de pământuri, podgorii, păduri și mori, dar mai cu seamă prin munca sânguincioasă a monahilor, averea mănăstirii de la înființare și până la revenirea Dobrogei la patria Mamă avea să sporească an de an. Din păcate, neadaptarea vieții economice din mănăstire la schimbările legislative care au urmat, precum și slaba administrare a treburilor chinoviei au condus, în cele din urmă, la pierderea unei părți însemnate din averea agonică cu atâta trudă.

Astfel, în anul 1892, în vederea stingerii unei datorii de 30 mii lei pe care o avea mănăstirea către diferiți creditori, obștea formată la vremea aceea din părinți vârstnici va hotărî să doneze statului, care se angaja să achite datoria respectivă și să întrețină din bugetul său chinovia, moșia Lozovei (com. Meidanchioi)³, în suprafață de 416 ha teren arabil, care va fi folosită mai apoi la împrumutarea sătenilor, și 850 ha din „pădurea cea frumoasă, dimprejurul mănăstirii”, așezământul rămânând doar cu „200 hectare, pământ care se

găsește pe lângă împrejurimile mănăstirii, despre partea drumului, ce duce la Isaccea și în lățimea acestei împrejurimi, pentru semănat grâu, cum și coline pentru pașterea câtorva zecimi de vite cu lapte”⁴.

La începutul anului 1910, răspunzând unui chestionar referitor la mănăstirile din eparhia Dunării de Jos, episcopul Nifon Niculescu (1909-1921) aducea la cunoștința ministrului Spiru Haret faptul că în mănăstirile nord-dobrogene Cocoș și Celic se simțea nevoia unor vetre mai mari; mănăstirea Cocoș, care avea la vremea aceea o vatră de 109 ha de pământ, din care 80 ha pădure împrejurul mănăstirii, 15 ha de livezi și vii și 14 ha loc arabil, solicita 100 ha pădure care se puteau lua din pădurea donată statului în anul 1892⁵.

În toamna aceluiași an, anul 1910, episcopul Nifon va solicita Ministerului Domeniilor împrumutarea mănăstirilor Cocoș și Celic cu câte 100 ha de teren în apropierea lor, astfel încât aceste sfinte așezăminte să servească „nu numai ca monumente de pietate strămoșească, dar ele trebuie să fie și modele demne de imitat din punct de vedere al gospodăriei și culturii naționale a pământului în această parte a țării”; în scurt timp, Ministerul Domeniilor va da curs cererii, conform propunerii făcute de chiriarii locului, și va trimite în acest scop un inginer care va măsura și fixa pe pământ terenul ales⁶.

Astfel, prin Procesul-verbal încheiat în 10 octombrie 1910, suprafața totală lăsată în final spre a servi ca vatră mănăstirii Cocoșu avea să măsoare 310 ha 2.828 mp de pădure, vii și teren arabil⁷.

După Primul Război Mondial, în vederea aplicării legii agrare și a împrumutării celor îndreptățiți, la solicitarea obștii locuitorilor din comuna vecină Niculițel, judecătoria rurală de ocol Cerna, prin hotărârea nr. 21 din 10 martie 1923, avea să declare expropriate pentru cauză de utilitate națională diferite porțiuni de teren arabil situate pe teritoriul comunei Niculițel și aflate în proprietatea mănăstirii Cocoș, însă în cursul apelului făcut de mănăstire, comisia județeană de expropriere, prin hotărârea nr. 171 din 30 mai 1923, avea să admită apelul și să anuleze exproprierea, constatând că terenurile respective nu puteau fi expropriate conform art. 28 din Legea reformei agrare, hotărâre care avea să rămână definitivă.

După câțiva ani, însă, mai exact în 8 februarie 1930, la solicitarea Primăriei din Isaccea, comisia de ocol pentru expropriere din localitate hotărâ exproprierea pentru cauză de utilitate publică, în folosul obștii locuitorilor din Isaccea, mai multe terenuri de cultură aparținând mănăstirii Cocoș, în suprafață totală de 95 ha 4.937 mp.

Tot acum, aceeași comisie lua hotărârea expropriării

în folosul locuitorilor din Niculițel a tuturor terenurilor aparținând mănăstirii Saun, afară de 25 ha, în care era cuprinsă vatra mănăstirii respective și două vii, în suprafață totală de 2 ha, situate pe cele două brațe ale Bălții Saun, iar în folosul locuitorilor din Telița, exproprierea tuturor terenurilor cultivabile ale mănăstirii de maici Celic, afară de terenurile acoperite cu pădure, de viile și vetrele mănăstirilor Celicul de Sus și Celicul de Jos și de livada de pe terenul de cultură de la Sarica Telițeana, pe care a fost viță indigenă și care s-a distrus⁸.

Procesele de expropriere ale celor trei mănăstiri nord-dobrogene ce s-au purtat cu obștile locuitorilor din Isaccea, Niculițel și Telița aveau să dureze aproape trei ani, ca într-un final, la 14 mai 1932, comisia județeană de expropriere de pe lângă Tribunalul Tulcea, să dea complet câștig de cauză mănăstirilor. În cadrul procesului, avocații gălățeni G. Plesnilă și Ioan Totolici angajați de Episcopia Dunării de Jos aveau să dovedească, printre altele, că toate terenurile mănăstirilor inclusiv cel arabil era considerat conform art. 122 din Regulamentul Casei Bisericii ca vatră de mănăstire și, prin urmare, potrivit art. 28 din Legea agrară, acestea erau scutite de expropriere⁹.

Toate terenurile de cultură aflate în discuție mai sus erau considerate de calitate I, iar prețul unor asemenea pământuri, fixat de comisiile de expropriere, era de regulă 1.280 lei hectarul, când prețul boilor de muncă era 3.300-4.700 lei bucata, a vacilor cu lapte 2.700 lei bucata, iar a unui cal de muncă 2.500-4.000 lei¹⁰.

Fondul funciar pentru împrăștiere insuficient, precum și tergiversarea aplicării Legii agrare vor conduce cu timpul în mai toate comunele din județ la o stare generală de nemulțumire a sătenilor, care va fi agravată și de lipsa izlazurilor comunale pentru pășunatul vitelor, căci cele vechi destinate prin Legea de împrăștiere din 1882, ca urmare a creșterii populației, fuseseră transformate cu timpul în terenuri arabile. Pentru rezolvarea acestei situații, pe baza art. 7 din Legea reformei agrare, sub denumirea de tufișuri care nu mai puteau deveni niciodată pădure, așa-zisele „meșeliciuri”, cu toată opoziția ocoalelor silvice, aveau să fie expropriate din terenul domenal silvic, în unele locuri, chiar și terenuri acoperite cu păduri masive.

De pildă, la Niculițel, localitate înconjurată de păduri, fapt pentru care fusese recunoscută ca stațiune climaterică, primele exproprieri s-au făcut în perioada anilor 1922-1924, apoi cu începere din anul 1930, în baza articolului de lege mai sus menționat au fost expropriate circa 800 hectare de păduri, fără

avizul Consiliului tehnic al pădurilor și al Comitetului agrar¹¹. Punerea în posesie fiind temporizată prin orice mijloace de către ocolul silvic respectiv, în după amiaza zilei de 26 ianuarie 1932, avea să bată toba în sat ca orice locuitor trecut pentru împrăștiere la locul numit Poiana Niculițel, să meargă a doua zi să taie arboretul și să-l lase pe loc fără să-l facă grămezi; a doua zi dimineață, un grup de 30-40 de persoane înarmate cu topoare, în frunte cu primarul, avea să taie două hectare de pădure, lăsând pe loc materialul lemnos care aparținea ocolului silvic, cu toate că pădura-
rul îi somase, însă aceștia s-au opus și l-au îndepărtat¹².

La vremea aceea, vatra mănăstirii Cocoș era compusă din următoarele terenuri: curtea mănăstirii și livada (28,8440 ha); pădurile din preajmă (70 ha, 0,5 ha și 29 ha); terenul de cultură pe lângă șoseaua către Niculițel (4,6 ha); terenul de cultură de la moara Pârlita, la 6 km spre sud de Cocoșu (12,2 ha); terenul de cultură de la fosta moșie Lozova (4 ha); două vii la Balta Saun (3,4 ha și 5,1 ha); terenul de cultură de la Movila Pășoiu (1,3 ha); terenul de cultură la Drumul Bălții (1,3 ha)¹³; via de la Bădila Mare (8,8 ha); via de la Bădila Mică și terenul de cultură (10,6 ha); terenul de cultură Lazarof (29,2 ha), situat la întretăierea șoselelor Mănăstirea Cocoș-Niculițel și Capaclia-Isaccea.

Pe terenurile arabile ale mănăstirii se cultivau pentru hrana părinților, ca peste tot în județ, grâu, secară, orz, porumb, rapiță (din care se obținea prin presare ulei comestibil, ce trebuia consumat proaspăt) și diferite legume (cartofi, varză, fasole, linte ș.a.), iar ca nutreț pentru vite, dughie (parâng), ovăz și borceag (măzărliche amestecată cu ovăz).

Din cauza timpului potrivit din ultimii ani, a lipsei de vite și de lucrători agricoli, pe pământurile mănăstirii în perioada interbelică avea să se semene mai mult grâu de primăvară (arnăut), care era mai puțin roditor ca grâul de toamnă. În lipsa ploilor din timpul vegetației, nici porumbul nu avea să dea recolte mulțumitoare în fiecare an. De pildă, în vara anului 1942, din cauza secetei prelungite, la începutul lunii august în mai multe comune din județ recolta de porumb avea să fie compromisă iar oamenii și vitele aveau să sufere de foame în iarna rece și excesiv de secetoasă care a urmat. Seceta din acel an prelungindu-se până toamna târziu, nu s-au putut executa în mod normal nici arăturile necesare însămânțărilor de grâu și secară și, chiar dacă s-au făcut în unele locuri arături, pământul fiind prea uscat, au ieșit bolovani, și în aceste condiții nu se putea semăna, căci semințele nefind acoperite bine, riscau să fie distruse de păsări și șoareci¹⁴.

Anul 1942 fiind unul dintre cei mai slabi ani agricoli, pe la mijlocul lunii ianuarie 1943, noul stareț al

mănăstirii Cocoș, protosinghelul Damaschin Doroș¹⁵, încunoștiința Episcopia din Galați că pentru hrana vitelor s-au procurat 950 maldări de coceni, cu 25-30 lei maldărul, însă dacă iarna grea va continua, nutrețul procurat nu va ajunge, la fel și hrana cailor, care era mai mult paie și pleavă. Nici orz nu mai aveau decât un sac; în primăvara trecută dăduseră mănăstirii de maici de la Saunu, cu împrumut, 1.300 kg de orz, însă cantitatea respectivă nu le-a fost restituită; așa încât, pentru a face față nevoilor, se solicita episcopiei să se procure 4.000 kg orz, din care 1.500 kg pentru cai, 1.500 kg pentru sămânță și 1.000 kg pentru măcinat și amestecat cu grâu, pentru pâinea părinților, căci nici grâu nu aveau suficient. În plus de cele 1.500 kg de porumb procurate, urma să se mai cumpere încă 3.000 kg de porumb, din care jumătate pentru hrana personalului, iar jumătate pentru hrana oilor mănăstirii. Cu hrana monahilor și a lucrătorilor din mănăstire se consuma lunar 1.000 kg porumb și 500 kg grâu, iar părintele paroh Gheorghe Popoiu din Isaccea¹⁶ își luase angajamentul să meargă personal în Basarabia să procure orz și porumb pentru mănăstire¹⁷.

La vremea aceea, pâinea orășenilor se fabrica dintr-un amestec de făină integrală de grâu, făină de orz și cartofi, și se vindea pe bază de cartelă, în stare rece, adică după cel puțin 12 ore de la scoaterea din cup-tor. La rândul lor, și sătenii se obișnuiseră cu pâinea de orz, căci în iarna 1928/1929 degerând grâul semănat în toamnă, a trebuit întors și înlocuit în primăvară cu orz, folosit mai apoi chiar în hrana lor zilnică¹⁸.

Timpurile erau grele, însă situația de cumpănă în care se afla mănăstirea care, cu toate că avea atâta pământ, se vedea obligată să trăiască din cumpărat, era greu de închipuit. Spre sfârșitul lunii februarie 1943, starețul Damaschin înștiința chiriarhia că procurase deja „3.500 kg porumb, 4.000 kg orz, 1.600 maldări de coceni, și mai era nevoie de ceva dughie sau paie de orz pentru cai, apoi diferite semințe pentru însămânțările de primăvară”¹⁹.

În vara anului 1943, însă, păioasele crescuseră mari și nu se mai puteau strânge decât cu mașina de secerat a mănăstirii (Deering cu două cuțite), care nu mai fusese folosită de ani buni; pentru a fi pusă în funcțiune, a fost adus un mecanic din Niculițel care, cercetând secerătoarea în fața părinților, cu toate că aceasta avea mai multe roți și piese stricate, se obliga să o repare. Ținând cont că mâna de lucru în agricultură era scumpă în anul acela, ajungând până la 300 lei pe zi, nu aveau nici brațe de muncă îndeajuns, și dacă s-ar fi întrebuițat ca de obicei secera și coasa la grâu și la orz, s-ar fi cheltuit mai mulți bani, și s-ar fi făcut și risipă, consiliul economic va hotărî să repare mașina

de secerat cu 25 mii lei; în toamna aceluiași an, din cele 10 ha cultivate cu porumb plus 2,5 hectare date cu dijmă, s-au recoltat 1.700 coșuri cu știuleți și, făcându-se proba, din fiecare coș avea să rezulte o „dublă” de grăunțe a 15 kg fiecare „dublă”, deci o recoltă totală de 25.500 kg porumb²⁰.

TERENURILE ARENDATE

Din cauză că nu puteau fi cultivate cum se cuvine, fiind situate la mare distanță de mănăstire, pământurile de la Balta Saun și Lozova fuseseră închiriate sătenilor în ultimii ani. Cum mănăstirea cumpărase în tot acest timp orz, porumb și alte „bucate”, în loc să cultive aceste terenuri spre a-și asigura hrana, în vara anului 1943 episcopia nu va mai aproba închirierea lor, și pentru a nu ieși în pierdere, va ordona mănăstirii să se ia dijma conform obiceiului locului (în jumătate), iar dacă exista vreun angajament încheiat, acesta devenea nul²¹.

În vara anului 1939, în vederea organizării și încurajării agriculturii, dijma maximă pe care o putea lua proprietarul de pământ fusese stabilită de Camera de Agricultură Tulcea, după cum urmează: la grâu, orz, ovăz, proprietarul dădea pământul și sămânța partea sa sau toată, după înțelegere, iar săteanul executa muncile (arat, semănat, treierat); sămânța se putea pune în jumătate, și, în acest caz, jumătate din recoltă revenea proprietarului, iar jumătate muncitorului; la porumb, proprietarul dădea pământul și suporta jumătate din costul prașilei cu sapa, lucrare care se făcea cel puțin de două ori, uneori și de 3-4 ori, muncitorul executa muncile până culegea și tăia cocenii, iar proprietarul lua dijmă din știuleți sau coceni, câte jumătate când suportase jumătate din prașilă, sau două cincimi, când nu contribuise la prașilă²².

Ca urmare a ordinului episcopiei de mai sus, în 8 august 1943 avea să fie convocat Consiliul economic mănăstiresc, de față fiind și Ilie Porneală din Meidanchioi (azi Valea Teilor), care închiriasse încă din anul 1931, de la fostul stareț Filaret Crăciunescu²³, cele 4 hectare de teren arabil de la fosta moară a mănăstirii de la Lozova, mărginite la răsărit cu apa Lozovei, iar la apus cu loturile sătenilor din Meidanchioi; luând în deliberare cele de mai sus, consiliul va hotărî ca în anul acela să se ia dijmă în jumătate, și ca urmare: învoitul își retrăgea din recoltă sămânța depusă, restul de grăunțe, paie și pleavă se împărțeau în jumătate; suma de 2.000 lei dată ca acot la chirie pe 1942/1943 urma să fie restituită, iar cu supravegherea armanului, avea să fie însărcinat un locuitor de încredere din Meidanchioi²⁴.

În data de 11 septembrie 1943, aveau să fie convocați la stăreție și Enică Marcovici și Cristea Catană, plugari din Niculițel, care luaseră să lucreze pământul mănăstirii de la balta Saun, în total 8 ha teren arabil, din care 5 ha în arendă, iar 3 ha cu dijmă (în jumătate). Pe vremea aceea, unii dintre niculițeni își aveau terenurile de cultură și viile la Saunu, unde își ridicaseră case din ceamur, învelite cu stuf și grajduri pentru vite. Punându-li-se în vedere celor doi să dea dijmă din tot pământul cultivat, aceștia vor motiva că așa a fost învoirea și anul trecut încât își puseseră toată speranța în acest teren unde au semănat „pâinea de toate zilele” cu care să-și hrănească familiile lor care erau destul de grele și, ca urmare, cereau cu insistență ca numai anul acesta înțelegerea să rămână la fel ca anul trecut. Luând în deliberare cele de mai sus, Consiliul economic va accepta să rămână numai anul acesta cele 5 ha cu arendă, pe care să o sporească de la 1.500 lei la 2.500 lei pe hectar²⁵, urmând ca de la anul, tot pământul să fie lucrat numai în dijmă²⁶.

MUNCILE AGRICOLE

Având în vedere întinderea pământurilor mănăstirii și lipsa mecanizării lucrărilor agricole, muncile câmpului, livezilor și viilor de la Cocoșu se făceau cu lucrători agricoli plătiți cu ziua, veniți din satele vecine. Frații și cei câțiva monahi trimiși în ascultare ca supraveghetori, dacă munceau alături de săteni, o făceau din proprie inițiativă, și nimeni dintre viețuitorii de la Cocoș nu avea să se plângă vreodată că ar fi muncit peste măsură. Din produsele obținute de pe terenurile arabile se procura parte din hrana personalului, iar restul cheltuielilor pentru alimentație, îmbrăcăminte și întreaga întreținere se acoperea din subvenția dată de Ministerul Culturii Naționale și Cultelor, respectiv câte 900 de lei de persoană, de la sporirea alocației cu începutul lunii august 1942, precum și din veniturile pe care le obținea mănăstirea din vânzarea vinului, nucilor și altor produse agricole care prisoseau întreținerii personalului. Toate veniturile și cheltuielile mănăstirii se treceau în registrele de contabilitate, ținute la zi, cu acte în regulă, iar vânzarea produselor și angajarea cheltuielilor se făceau cu avizul Consiliului economic al mănăstirii, care lua în mod efectiv parte la învoielii²⁷.

Lucrările în pepiniera de pomi și plante ornamentale de la Cocoșu²⁸ se făceau înainte de izbucnirea războiului mai mult cu muncitori agricoli (bărbați și femei), veniți din sudul Basarabiei, regiune pustiită ani la rândul de călduri și vânturi excesive, în unii ani și de invazia lăcustelor sau omizilor negre. Goniți de foamete și lipsuri din satele lor, grupuri de câte 10-20

de persoane în căutare de lucru se opreau mai întâi la Galați, după care se îndreptau și spre alte regiuni ale țării unde era nevoie de brațe de muncă, pe drum făcând popas prin sate și angajându-se să muncească pe bani puțini, uneori numai pentru mâncare²⁹.

De regulă, în luna iunie, lucrătorii basarabeni de la Cocoșu se duceau la casele lor având de cosit, urmând ca lucrările în pepinieră să fie executate cu elevii școlii de cântăreți bisericești din mănăstire, în timpul lor liber, care dobândeau astfel deprinderi folositoare³⁰.

Pentru cazarea lucrătorilor de la pepinieră, pentru început s-au folosit câteva din vechile chilii ale mănăstirii, aflate în corpul de case cu etaj, din partea de apus a bisericii, clădire zidită din cărămidă, pe temelie de piatră, învelită cu olane, și cu 20 de camere, din care câteva erau locuite de monahi și frați, iar în patru camere de sus fusese instalată bucătăria și sala de mese pentru lucrătorii agricoli și elevii școlii de cântăreți, iar sub clădire se aflau două pivnițe pentru păstrarea alimentelor necesare mănăstirii³¹.

Liniștea și pacea așezământului fiind tulburate de modul în care se comportau lucrătorii, în primăvara 1943 se va construi pentru aceștia un adăpost în afara incintei mănăstirii, lângă pepinieră³².

Șeptelul mănăstirii

Mănăstirea Cocoș avusese pe timpuri o cășlă în Deltă, pe raza comunei Sfântu Gheorghe, pe Grindul Călugărilor (Tărăța), nu departe de țărmul mării, unde ținea circa 100 de vite cornute. Având în vedere că întreținerea vitelor se făcea cu cheltuieli mari, respectiv plata „fonicerei”, pășunatului și a păzitorilor, bani pe care mănăstirea trebuia să-i achite din alte venituri, în toamna anului 1905, Consiliul economic va hotărî vânzarea vitelor împreună cu târla (casa); la acea dată, în baltă se găseau 89 capete de vite, 17 juncani, 14 vaci cu viței, 13 gonitoare, 25 mânzați (viței înțărcați), 11 vaci sterpe și doi buhai (tauri)³³.

De acum înainte, pe lângă mănăstire aveau să fie păstrate doar câțiva cai și boi, folosiți la transport și la muncile câmpului, câteva vaci pentru lapte și câteva sute de oi de rasă țigaie, toate aceste vite fiind pășunate pe miriștile mănăstirii și prin pădurile din preajmă.

În anul 1932, de exemplu, mănăstirea avea 261 oi mulgătoare³⁴, 30 oi sterpe și cărlani, 22 berbeci, 8 boi, 4 vaci, 2 juncani, 3 mânzați, 5 viței, un buhai și 6 cai.

În fiecare an, lâna din tunderea oilor, mieii și pieile de oi și de miei se vindeau, iar sumele obținute se făceau venit în casa mănăstirii, urmând mai apoi să se cumpere din acești bani cele de trebuință pentru frați și monahi. În primăvara 1942, însă, Legea nr. 304 pentru colectarea și distribuirea lânii avea să impună

blocarea tuturor cantităților de lână la deținători, urmând ca acestea să fie predate organizației colectoare autorizată de stat, iar lâna să nu mai poată fi vândută, folosită sau lucrată decât în condițiile legii, și în folosul armatei; în fiecare an, oile urmau să fie declarate de proprietari la primării în perioada 15 februarie-15 martie, apoi recenzate de comune până la 25 martie, lâna tunsă de pe oi trebuia să fie declarată primăriilor unde s-a făcut recensământul oilor până la 31 iulie, iar până la 15 septembrie trebuiau predate primăriilor declarațiile care să cuprindă lâna predată centrelor de colectare; cantitatea de lână care putea fi păstrată de producător pentru nevoile proprii urma să fie stabilită de Ministerul Economiei Naționale, iar prețul lânii, pe varietăți, urma să fie fixat cel mai târziu până la 30 aprilie³⁵.

În anul 1942, tunderea oilor din țară avea să fie permisă începând cu 10 mai, tunderea oilor înainte de această dată constituind contravenție și fiind pedepsită cu amendă³⁶. Comisia pentru blocarea lânii și pieilor se va deplasa la Cocoșu în 25 iulie 1942 și va bloca 212 kg de lână și 14 piei de miel; solicitarea starețului de a nu se bloca toată lâna și de a aproba pentru nevoile părinților o cantitate de lână pe care să o plătească cu prețul pe care îl vor fixa autoritățile, nu va fi aprobată de Ministerul Economiei Naționale, întrucât în acel an toată lâna urma să fie afectată nevoilor armatei³⁷.

Spre sfârșitul anului 1942, din cauza recoltei agricole slabe din vară, starea gospodăriei avea să fie cât se poate de grea, căci mănăstirea rămăsese doar cu 3 perechi de boi de jug, neîngrijiți din lipsă de nutreț, 4 cai cu o singură pereche de hamuri și hățuri și acelea uzate, iar la vremea aceea nu se mai puteau face altele căci pieile erau blocate, iar oile care erau slabe începuseră a muri, în lipsă de grăunțe.

Ca alimente pentru hrana monahilor mănăstirea nu dispunea decât de fasole, cartofi și varză; de ulei nici nu putea fi vorba, căci în vară nu se făcuse rapița; datoria la percepție era de peste 100 mii lei, fapt pentru care se pusese sechestru pe 2.000 litri vin, care se aștepta din zi în zi să fie licitat în contul datoriei respective³⁸.

Încă din februarie 1939, pieile de boi, vaci și mânzați cu greutatea mai mare de 16 kg bucata și care proveneau de la abatoare trebuiau să rămână la dispoziția Ministerului Economiei Naționale spre a fi distribuite industriilor pentru prelucrarea furniturilor necesare armatei și numai după satisfacerea acestor nevoi, ele urmau să fie distribuite și celorlalte industrii³⁹. Blocarea la deținător a pieilor de oaie, miel și cârlan la dispoziția armatei avea să fie instituită în septembrie 1941,

iar din august 1942 va fi instituită și blocarea peticelor (furdaielor) din pieile respective⁴⁰.

În anul 1943, Ministerul Agriculturii și Domeniilor a fixat data de 11 mai pentru începerea tunderii oilor, urmând ca tunderea la cei care aveau mai mult de 100 de oi să se facă în fața autorităților comunale; conform Legii nr. 353/1943, pentru fiecare rasă de oi, cantitatea medie de lână pentru o oaie s-a stabilit în urma experienței făcută pe 289 de oi, răspândite pe regiuni, după cum urmează: spancă - 2,426 kg de oaie, țigaie - 2,039 kg, stogoșe - 2,200 kg, țurcană - 2,020 kg, rasă comună - 1,740 kg⁴¹.

Din tunsul oilor mănăstirii, în vara 1943, avea să se obțină 201 kg de lână; având în vedere că în anul trecut se blocase întreaga cantitate, nelăsându-se nici partea cuvenită prin lege, starețul mănăstirii solicita episcopiei să intervină locului în drept pentru a nu se bloca 100 kg de lână, din care urma să fie lucrată îmbrăcămintea pentru frați și monahi⁴².

În vara anului 1949, din tunsoarea celor 100 de oi ale mănăstirii, avea să se obțină 230 kg lână, din care s-au predat la centrul de colectare din Tulcea 118 kg; lâna rămasă mănăstirii s-a împărțit în mod egal celor 14 părinți care nu primiseră nici un fel de îmbrăcăminte în anul acela, și tot acestora li s-a mai dat și câte o pereche de pingele de talpă pentru repararea încălțăminteii, din cantitatea de 4,500 kg cumpărată de la magazinul de stat Pescarul din Tulcea.

Consiliul economic hotărâse ca aceștia să nu mai aibă nici o pretenție, iar cantitatea de lână care exista din anii trecuți, lucrată și confecționată în haine, urma să se împartă după cerință personalului care nu primise lână. Având în vedere că situația lânii împărțite era încă neclară, în caz că mănăstirea ar fi fost obligată să predea statului cantitatea respectivă, părinții se angajau fie că o vor returna, fie că o vor plăti în bani, după hotărârea autorităților în drept⁴³.

De sărbătorile Crăciunului, fiecare părinte va primi câte o pereche de pingele pentru tălpuirea încălțăminteii și lâna care a rămas, în mod egal, pe care aceștia urmau să o lucreze pe cont propriu; cantitatea de 25 kg de lână deja dăruită urma să fie dată la tors și la țesut maicilor de la Saunu, ca până în februarie, maica Tatiana Agachie de la Celic să coasă haine pentru frații care nu primiseră în toamnă⁴⁴.

Cu toate că aduceau un oarecare venit mănăstirii, păstrarea oilor avea să creeze cu timpul tot mai multe probleme; în primul rând, nu vor mai avea îngrijitor care să le păzească, pentru că nu li se aprobă în schemă om de serviciu; o vreme aveau să fie în grija unui părinte bătrân care făcuse această ascultare cu multă dragoste pentru că era cioban de meserie;

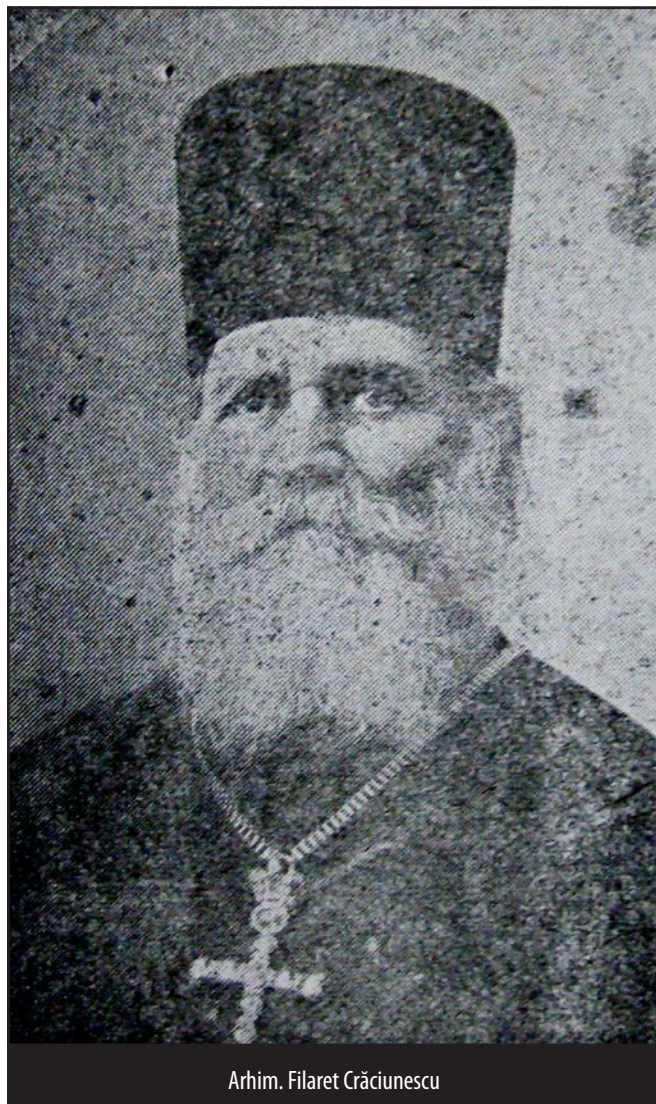
apoi au fost ținute mai mult pe lângă mănăstire, căci neavând pe cineva mai tânăr ca să le păzească, fiind purtate prin pădurile de la Cocoșu, ar fi putut să le piardă⁴⁵; în al doilea rând, de când cu tăierile din pădurile statului Cocoș și Urloiu, aveau să se împuțineze și locurile de pășunat, iar oile purtate prin pădure aveau să producă stricăciuni plantațiilor de puiți ale ocolului silvic.

La începutul anului 1960, calculând venitul de la 40 oi câte mai avea mănăstirea, cu plata și întreținerea unui cioban din Niculițel (circa 7 mii de lei pe an), plus greutățile pe care le aveau cu ocolul silvic, stărețul mănăstirii solicita chiriarhiei în mod „confidențial” aprobare să vândă toate oile și să țină mai bine 4-5 vaci, de la care s-ar fi putut alimenta personalul⁴⁶.

În anul 1932, mănăstirea Cocoș avea 6 cai, din care un armăsar de peste 15 ani bătrân, bolnav de picioare și slab care, deși consuma hrană, nu putea fi folosit decât la munci ușoare, și două iepe, din care doar una putea fi folosită la treburile gospodăriei, cealaltă fiind „bătrână, bolnavă de picioare și cu nărav”. Aceeași situație și la mănăstirea de maici Saun, unde, în primăvara 1936, doar cu cei doi cai ai pepinierii de vițe care erau mai robuști se ținea tot greul gospodăriei (terenul de cultură, via, pepiniera de vițe, livada); caii negri cumpărați de mănăstire stăteau mai mult în grajd, pentru că nu se puteau folosi la orice lucrare și nici nu putea să umble cu ei oricine, iar ceilalți trei cai pe care îi avea mănăstirea „cei doi suri și cu bălanul”, nu se puteau întrebuița la muncile agricole, fiind mici, slabi și fără putere⁴⁷.

De regulă, caii mari se foloseau la tracțiune, iar pentru a-i întrema li se dădea de trei ori pe zi orz amestecat cu pleavă, iar caii mici erau folosiți la vie, care se ara și se prășea și de 3-4 ori pe vară. Pe vremurile acelea specialiștii apreciau că porția zilnică de hrană a unui cal de muncă de 500-550 kg, greutate vie și o înălțime de 1,55-1,65 m, trebuia să fie compusă din 8-9 kg de grăunțe, 5-6 kg de fân și 5-6 kg de paie⁴⁸.

Cai buni se cumpărau însă din Basarabia; în primăvara anului 1936, urmând să fie reparate clădirile de la Cocoșu și fiind nevoie de încă un cal și o căruță pentru aceasta, maestrul cărămidar Ivan Colesnicencu din Ismail și un elev de la școala de cântăreți din mănăstire vor fi trimiși în sudul Basarabiei să cumpere un cal bun care urma să fie folosit la cărămidărie; după ce vor colinda mai multe târguri și sate din județele Ismail și Cetatea Albă, cei doi vor găsi să cumpere în târgul din Tarutino, jud. Chilia, cu prețul de 7.500 lei, o iapă de mărimea cailor cazoni, pe deplin sănătoasă, fără vreun cusur fizic, în etate de 5 spre 6 ani, proprietatea unui etnic german din comuna Malu Mare, jud.



Arhim. Filaret Crăciunescu

Cetatea Albă⁴⁹.

În ianuarie 1943, la preluarea inventarului, noul stareț, protosinghelul Damaschin Doroș, avea să constate că în loc de 3 căruțe la reparat din totalul de 6 căruțe, în fapt erau numai 3 căruțe uzate, iar la reparat erau doar 4 dricuri fără scaune și 5 roți, iar la fierarul Constantin Pascale din Niculițel, s-a mai găsit o chitanță de mână a fostului stareț, părintele Porfirie Ștefănescu, pentru o datorie de 17.325 lei, reprezentând costul reparațiilor executate la căruțele mănăstirii, din anul trecut⁵⁰.

Se cuvine să menționăm că durata de utilizare a unei căruțe dobrogene, fără degradări radicale, era în medie de 4 ani; drumurile de țară însă fiind rău întreținute și greu de străbătut mai cu seamă în anotimpul ploios, reparațiile căruțelor ce transportau mai cu seamă produse agricole, lemne de foc, materiale de construcție și oameni erau dese și costisitoare.

Încă din anul 1937, fierăria ajunsese la prețuri exorbitante: un pachet de caiele de la 12 lei se vindea cu 115 lei; prețul cuielelor suferise o urcare de 40%, iar potcoavele erau făcute din fier moale și nu țineau nici două săptămâni⁵¹. În plus, mănăstirea fiind lipsită de

meseriașii proprii, așa cum avusese pe timpuri, pentru orice reparație la căruțe și pentru potcovitul cailor trebuia să se piardă timp pe la Niculițel, iar meșterii de acolo lucrau scump.

Având în vedere toate acestea și faptul că fratele Mantu Caramfil, de meserie fierar și potcovar, hotărâse să rămână definitiv în mănăstire și să lucreze cele necesare ca fierărie pentru mănăstirile Cocoș, Saun și Celic, consiliul economic va hotărî la 15 februarie 1944 să cumpere rândul de scule pe care acesta le găsisese la un fierar gălățean, iar pe la jumătatea lunii martie, fratele Caramfil va fi trimis la Galați cu două căruțe pentru a primi și ridica inventarul respectiv (foale, nicovale, menghine, o bormașină, o mașină de potcovărie completă pentru fabricat colți de potcoave, clești de diferite mărimi, scule de făcut potcoave, filiere, dălți etc.), precum și 100 kg fier, 300 kg cărbuni și două pachete cu caiele⁵².

La vremea aceea, în mai toate comunele rurale din județ se înființaseră deja, din ordinul prefecturii, ateliere comunale care aveau drept scop de a produce și desface pe prețuri mai mici ca în comerț, articole de utilitate curentă pentru autoritățile publice și particulari, de a forma meseriași sub îndrumarea unui meșter și de a crea venituri comunei.

Moara mănăstirii

Pentru a nu tulbura liniștea și pacea necesară vieții monahale, moara fusese situată în afara incintei, în partea de nord-vest a mănăstirii, pe marginea drumului de căruțe ce se desprindea din șoseaua Niculițelului, îndreptându-se către satul Nifon.

Clădirea morii era construită din chirpici și învelită cu olane, iar inventarul morii în anul 1932 era compus dintr-o locomobilă de 12 CP, două pietre în funcțiune, o piatră veche de rezervă, un cântar decimal cu greutățile lui, o macara pentru ridicat pietrele, 2 curele pentru mașină, 2 coveți de lemn la pietre, 5 hambare mici pentru ținut grăunțe, un circular vechi și o pompă de mână pentru scos apă.

La începutul anilor '30, industriașii din regiune care aveau mori cu valțuri se plâneau Camerei de Comerț și Industrie Tulcea de concurența făcută de moara cu pietre de la Cocoșu, care măcina grăunțe și pentru sătenii din comunele vecine⁵³. La vremea aceea, la Niculițel, la Cișmeaua cizmarului, funcționa moara lui Marcel Tăbăcaru, acționată de o locomobilă sistem Ruston de 75 CP, care putea măcina zilnic circa 10 mii kg de cereale; pe teritoriul comunei Meidanchioi, pe apa Lozovei, în anul 1939 funcționau nu mai puțin de 10 mori țărănești⁵⁴, iar la Isaccea, printre viile din extremitatea sudică a orașului, din toamna anului

1931 funcționau moara și presa de ulei a lui Adam Sezonov⁵⁵.

Numărul mare de mori din țară avea să conducă cu timpul la o înverșunată concurență mai cu seamă între proprietarii de mori țărănești care, văzând cum le scad veniturile, vor fi obligați să introducă unele înlesniri pentru a-i atrage pe producătorii agricoli, precum reducerea uiumului lăsat de aceștia pentru măciniș și trimiterea căruțelor de la moară prin sat, pentru strângerea sacilor de măcinat și pe care îi aduc înapoi în mod gratuit⁵⁶.

Instalarea valțurilor și aparatelor de curățat și cernut în unele mori sistematice avea să dubleze producția zilnică (de la 300-400 kg la circa 800 kg pe oră), iar calitatea făinii scoasă din valț avea să fie superioară celei obținute la morile țărănești cu pietre, așa încât morile țărănești în general vor măcina mai mult porumb și orz, și mai puțin grâu sau secară.

Conjunctura menționată mai sus, plus restricțiile impuse morilor țărănești și lipsa pieselor necesare reparațiilor în anii de război, toate acestea aveau să contribuie și la declinul activității morii de la Cocoșu. La începutul anului 1949, cureaua mare de transmisie de la moară (din piele, de 20 m lungime și 20 cm lățime), va fi împrumutată morii comunale din Isaccea, unde va fi scurtată cu 7 metri, iar la restituire avea să fie înnădită cu pânză de cânepă.

În procesul-verbal din 10 august 1960, Consiliul economic al mănăstirii consemna faptul că, locomobila de la moară de mai mulți ani nu se mai putea folosi din cauză că avea nevoie de mari reparații care nu se puteau executa deoarece nu se mai găseau piesele necesare. Pe de altă parte, dacă s-ar fi reparat, autoritățile locale nu ar fi aprobat ca mănăstirea să deschidă moară proprie, iar aprovizionarea morii cu cele necesare și cu lucrători, ar fi pus mănăstirea într-o situație neprevăzută.

Având în vedere cele arătate, consiliul economic avea să propună, iar chiriarhia va aproba, vânzarea la fier vechi, cu prețurile oficiale, a locomobilei morii și altor obiecte de fier aflate în magazie, uzate complet prin folosire, precum pluguri, rarițe, prășitoare, boroane; în fine, în toamna aceluiași an, locomobila inutilizabilă va fi vândută la fier vechi Cooperativei din Niculițel, cu sumă totală de 1.799 lei⁵⁷.

VIILE ȘI LIVEZILE MĂNĂSTIRII

Dacă în unii ani, terenurile de cultură nu reușeau să asigure nici hrana părinților de la Cocoșu, în schimb viile aveau să aducă, în mai toți anii, chiar și în cei sece-toși, venituri însemnate, din care se acopereau mare

parte din celelalte cheltuieli ale așezământului. Boala distrugătoare (filoxera) care apăruse prin părțile acestea spre sfârșitul secolului al XIX-lea, avea să atingă și viile mănăstirii. În decembrie 1909, călugării care desfundaseră cu slabele lor forțe un hectar de pământ de la Sarica, în lipsă de fonduri, solicitau chiriarhiei 4.000 de rădăcini de vițe nobile (altoite) pentru completarea pământului desfundat⁵⁸.

Refacerea plantațiilor mănăstirii cu viță americană va continua și după război, cu capital strâns din salariile călugărilor care slujeau în parohiile vacante, viile urmând să servească la constituirea unui fond de bătrânețe pentru aceștia⁵⁹. În primăvara 1926, 3 hectare din via mănăstirii aveau să fie replantate sub supravegherea ieromonahului Ioachim Vișan, mutat în acest scop, de la parohia Sarinasuf la biserica „Sf. Voievozi” din Isaccea⁶⁰.

Spre deosebire de părinții viețuitori de la Cocoșu, mulți podgoreni din comunele vecine (Niculițel, Telița și Isaccea) aveau să-și refacă viile atinse de filoxeră în primii ani după război, cu capital împrumutat cu dobândă de la bănci, punând în gaj bunurile imobile (case, terenuri arabile, islazuri și vii pe rod), multe dintre acestea fiind scoase mai târziu la vânzare prin licitație din cauza creditelor neachitate la termen.

Culesul viilor mănăstirii începea după sărbătoarea Înălțării Sfintei Crucii (14 septembrie), atunci când se considera că strugurii sunt bine copti, căci altcumva ieșea un vin slab și acru. Mai întâi erau culese varietățile timpurii, precum Chasselas, Fetească (în Basarabia cunoscută sub numele de Văratecă) și Tămăioasa românească (Busuioc), după care Rieslingul, Crâmpoșia, Grasa, Negruvârtos (Corb) ș.a.⁶¹.

Tot acum începeau să fie bătuți cu prăjina și nucii din vii, de pe hotare și din curți, iar pentru a nu se pune în vânzare nucile încă necoapte, începând cu toamna 1936, Ministerul Agriculturii avea să interzică vânzarea acestora înainte de 15 septembrie⁶².

Mai întâi se culegea via mănăstirii de la Urloaia (8,39 ha), unde erau câteva varietăți de struguri timpurii, apoi viile de la Bădila Mare (8,83 ha) și Bădila Mică (10,6 ha). Strugurii erau zdrobiți și tescuiți pe loc, mustul rezultat era transportat apoi pentru a fermenta în beciurile mănăstirii, de sub arhondaric, iar din tescovina obținută din stoarcerea strugurilor se fabrica rachiu în velnița mănăstirii.

Pe la mijlocul anilor `30, marii podgoreni din centrul viticol Niculițel erau nemulțumiți că MAT-ul le elibera cu greu autorizațiile pentru cazane de țuică, cu taxă mare de 2.000 lei, cu ținere de registru în care se treceau zilnic „centigradele”, în timp ce în județ erau mii de hectare de vii deținute de micii viticultori

care vindeau direct din podgorii vin și rachiu în sticle și damigene, concurând astfel pe adevărații podgoreni și înșelând astfel fiscal; mai mult, din prăștina de hibridi producători direcți, micii viticultori scoteau numai „rachiu pentru zăpăcit mintea și prea puțin vin pentru care nu se plătea nici o taxă”⁶³.

Pe de altă parte, Primăria Isaccea de care depindea administrativ și mănăstirea Cocoș, instituisese în anul 1938, în mod arbitrar, o așa-numită taxă a cotitului de 10 bani asupra litrului de vin vândut de podgoreni, perceptorul local neeliberând brevete de liberă circulație pentru plata fondului comunal până nu se plătea această taxă ilegală; același perceptor mai încasa și o taxă pentru cotitul real al butoiului, deși Ministerul de Finanțe dăduse dispoziție să nu se mai perceapă astfel de taxe⁶⁴.

În fiecare an, după cules, producătorii erau obligați să declare în scris suprafața viilor pe rod ce posedă sau țin în arendă, cantitatea totală de vin produs în anul respectiv și a celui din recolta anilor trecuți și cantitatea mustului ce a expediat sau a primit; declarațiile se depuneau la primăria respectivă în 15 zile după vinificare, iar de la primărie declarațiile erau înaintate percepției, în vederea controlului⁶⁵.

În anul 1940, producția viticolă în toată țara avea să fie slabă din cauza gerurilor de primăvară și a atacurilor de mană. În vară, producătorii care mai aveau vin vechi se abțineau de la vânzări cu toate că li se ofereau prețuri foarte bune la podgorie, 28-30 lei litrul; vinurile slabe se găseau cu greutate până la 18-24 lei litrul la podgoreni; spre sfârșitul lunii septembrie 1940, vinurile noi fuseseră tranzacționate numai de micii viticultori, care, neavând capital și condiții de depozitare, erau obligați să-și vândă recolta cu orice preț; recolta din acel an fiind slabă, pentru a nu se utiliza vinurile la fabricarea rachiului de drojdie, s-a interzis fabricarea drojdiei cel puțin până la începutul lunii decembrie⁶⁶.

În ianuarie 1941, prețurile de gros a băuturilor loco depozit Tulcea, pe decaltru, erau următoarele: vin alb, ultima recoltă 320 lei, recolta precedentă 380 lei, Riesling vechi 480 lei, vin negru vechi 560 lei⁶⁷. La începutul verii însă, din cauză că previziunile asupra recoltei viitoare indicau o producție cu 25-30% mai mică decât în anii normali, un vin bun nu se vindea cu amănuntul sub 140 lei litrul, iar din cauza restrângerii stocurilor de vin nobil, administrația comercială MAT avea să admită fabricarea oțetului și din vin de hibridi producători direcți⁶⁸.

Din 15 februarie 1941, autoritățile vor bloca toate cantitățile de sulfat de cupru (piatră vânăță) aflate în stoc la diferite societăți, care erau de folos la tratamentul viilor contra manei, urmând ca acestea să fie

distribuite podgorenilor doar prin syndicatele viticole, cu prețul de detaliu stabilit pentru podgoreni la 49,75 lei per kg. În vară, din cauza timpului nefavorabil și a întârzierii ce s-a produs cu transportul sulfatului de cupru, viile de la Niculițel care fuseseră stropite de trei ori vor fi totuși atacate de mană, iar pentru a nu se extinde boala, podgoreni au stropit viile în iulie încă o dată⁶⁹.

În toamna 1941, timpul menținându-se rece, recolta va suferi, iar producția viticolă avea să fie mai mică decât în anii normali, fapt pentru care și prețurile aveau să fie prea ridicate⁷⁰.

În ianuarie 1942, rachiul mănăstirii Cocoșu se vindea cu 320 lei/kg, toate taxele privind pe cumpărător, iar vinul se vindea numai cu aprobare specială de la chiriarhie⁷¹. În primăvara aceluiași an, prețurile vinurilor în țară aveau să se stabilizeze în parte și sub presiunea scăderii consumului; prețurile erau totuși ridicate: vinurile noi decalitrul 1.200-1.500 lei, iar țuica populară, 120 lei/litrul⁷².

Casa mănăstirii de la via Urloiu fiind veche, în vara 1942, cu aprobarea chiriarhiei, urma să se ridice

în spatele ei o casă nouă din ceară mur cu temelie de piatră, acoperită cu olane sau stuf, cu două camere servind de locuință vierului, și o sală plus o cameră mai spațioasă pentru lucrători și unelte⁷³.

După cinci ani de calamități abătute asupra podgoriilor din țară, în vara 1942 situația viilor era bună; cu toate acestea, producătorii erau îndemnați de specialiști să nu se ia după zvonuri că va fi o recoltă abundentă și să-și vândă din puținul lor pe prețuri derizorii⁷⁴. Având însă nevoie de fonduri pentru acoperirea anumitor cheltuieli, în vara 1942 mănăstirea avea să vândă prin bună învoială unui cârciumar din Tulcea o mie de litri de vin cu prețul de 120 lei/litrul, din care până la finele anului nu se ridicase toată cantitatea, ci numai de 100 mii lei⁷⁵.

Producția de vin din acel an, în întreaga țară, avea să se apropie de cea normală de dinainte de război și, ca urmare, în primăvara 1943 vinul îmbuteliat în sticle la București, se vindea cu amănuntul cu 115 lei/litrul de Crâmpoșie; cu 130 lei/litrul de Aligoté, Cabernet și Băbească; cu 150 lei/litrul de Grasă de Cotnari; cu 160 lei/litrul de Tămâioasă, Fetească și Pinot gris, iar vinul de Basarabia se vindea loco cramă cu 800-1.000 lei decalitrul⁷⁶.

La 8 iulie 1943, încetând din viață ieromonahul Meletie Bulgaru⁷⁷, care condusese până atunci lucrările viilor, această răspundere va fi asumată de fostul stareț Porfirie Ștefănescu⁷⁸.

În 19 iulie 1943, consiliul economic avea să vândă câtorva comercianți de băuturi și proprietari de localuri din Tulcea și Mahmudia, cantitatea de 13.001 litri vin cu 80 lei/litrul; lui Tudorache Haralambie din Isaccea, care după obiceiul vremii acontase vinul din toamnă, 2.742 litri cu 75 lei/litrul, iar

comerciantului tulcean Constantin Rozanidi, 1.307 litri vin vechi cu 100 lei/litrul; sumele se făceau venit la casa mănăstirii, urmând să fie folosite numai pentru nevoile gospodărești⁷⁹.

Pentru o mai bună rânduială, peste o lună de zile de la aceste vânzări care se făcuseră fără acordul chiriarhiei, este numit chelar la beciul cu vin al mănăstirii ieromonahul Ghenadie Pavel, căruia i se vor da în primire 1.000 litri de vin vechi, 500 litri vin nou, 3 căzi mari din lemn de brad, din care una în velnița de rachiu și 70 de butoaie din lemn de stejar, de diferite mărimi, din care 5 fuseseră date de fostul stareț mănăstirii Saun⁸⁰.

Vara anului 1943 a fost excesiv de secetoasă, iar toamna caldă și secetoasă a asigurat condiții normale pentru culesul viilor; strugurii erau sănătoși, însă lipsiți de tărie, care, în general, era cu 3-4 grade mai mică față de anul trecut, când vinurile obținute, având tăria prea mare, au permis cârciumarilor și depozitarilor speculații nepermise de lege. Lemnul viței era suficient de copt (pentru a trece cu bine peste iarnă), existau totuși și vii unde seceta oprise și ținuse în loc vegetația toată vara, din care cauză s-a împiedicat coacerea normală a viitoarelor coarde de rod și, ca urmare, aceste vii trebuiau îngropate⁸¹.

Culesul viilor mănăstirii în anul 1943 s-a terminat pe 8 noiembrie, apoi vinul a fost lăsat la fiert în butoaie și după fierbere și scăderea respectivă, s-au umplut butoaiile, iar la 15 decembrie membrii consiliului economic s-au deplasat în pivnița mănăstirii unde, împreună cu starețul Damaschin Doroș și chelarul Ghenadie Pavel, au numărat toate butoaiile, și socotind „cu aproximație” au găsit că aveau o recoltă nouă de 35.250 litri vin și 1.228 litri de rachiu; spre sfârșitul



Arhim. Porfirie Ștefănescu

lunii februarie 1944, terminându-se și priticitul vinului a rezultat cantitatea de 2.500 litri de drojdie, din care s-au mai făcut 250 litri de rachiu⁸².

Venituri bune se obțineau în unii ani și prin valorificarea rodului pomilor fructiferi din preajma mănăstirii. Mare parte din recoltă era vândută negustorilor de fructe care mai apoi o transportau cu căruțele pe piețele orașelor vecine (Galați, Constanța, Tulcea), iar din recolta nevândută se fabrica rachiu și se prepara magiun.

În primăvara anului 1943, livada bătrână de pruni de lângă mănăstire avea să fie scoasă cu plată, iar pomii tăiați vor fi transportați cu ajutorul binevoitor al soldaților din Regimentul 3 Pionieri Galați, care erau cantonați la acea vreme în mănăstire⁸³. Conform planului întocmit de horticultorul Gheorghe Burghilea⁸⁴, șeful pepinierii de pomi de la Cocoșu, tot acum ar fi trebuit tăiată și livada bătrână de meri, fără valoare, de la intrarea în mănăstire, iar în locul ei să fie făcute însămânțări de primăvară. Dar pentru toate acestea trebuiau bani, însă vinul nu s-a putut valorifica, iar la fabrica de lumânări bisericești de la Cocoșu vânzările erau reduse⁸⁵.

În vara anului 1943, din recolta de caise s-au umplut două căzi mari a câte 3.500 kg și patru butoaie a câte 1.000 kg, iar după fermentare, a început fabricarea rachiului, iar din 28 de cazane, a rezultat cantitatea de 650 litri de rachiu, care s-a depozitat în două butoaie; în același an, din prunele vândute cu kilogramul, cu diferite prețuri, s-a obținut suma de 5.686 lei, iar din 4.200 kg prune s-au fabricat 350 litri de țuică⁸⁶.

STUPINA

Pădurile de tei ce înconjurau din trei părți mănăstirea Cocoș, pantele repezi ce favorizau umezeala terenurilor de cultură din vale și climatul potrivit din timpul verii, atunci când prin alte locuri bântuia seceta, toate aceste condiții prielnice aveau să favorizeze practicarea apiculturii în zonă.

Conform unui plan întocmit de Asociația apicultorilor „Matca” din Tulcea, în primăvara anului 1938, plan de așezare a stupilor apicultorilor băștinași de pe teritoriul circumscripției Isaccea, care urma să călăuzească la repartizarea stupilor veniți din județele limitrofe în timpul înfloririi teilor, cei mai mulți stupi de albine erau așezați împrejurul mănăstirii Cocoșu (1.170 stupi); mergând spre răsărit, la 2 km distanță de mănăstire, în podgoriile de la Bădila, localnicii aveau 260 de stupi; la 3 km de Bădila, în comuna Niculițel, prin grădinile gospodarilor, erau în total 150 de stupi; la răsărit de această comună, în viile de la Oacheșa,

situate pe poalele Dealului Mare, erau 100 de stupi, iar la 2 km spre răsărit de localitatea Oacheșa, în viile renumite de la Sarica, unde podgorenii își construiseră case cu etaj și crame, se aflau încă 100 de stupi.

De la Cocoșu, mergând de această dată spre mieznoapte, spre Isaccea, pe moșia de la Ciuciuc-Dere a comandoului Gheorghe Coandă erau 500 de stupi, iar la 2 km distanță de aceștia, în pădurea statului de la Acic-Tepe, erau încă 690 stupi care aparțineau apicultorilor locali. La întocmirea planului, fusese luată ca normă o rază de zbor a albinelor de 3 km (adică un diametru de 6 km), iar într-un loc să nu fie mai mult de 500 de stupi⁸⁷.

Stupina mănăstirii care număra în anul 1911 circa 100 de stupi primitivi (țărănești), fiind pierdută în timpul Primului Război Mondial, va fi reînființată mai apoi din fondurile episcopiei, cu stupi sistematici⁸⁸. Ca loc de stupină fusese ales de inspectorul Mihail Costețchi, directorul pepinierelor episcopiei de la Cocoș-Saun, cea mai bună poziție pentru albine, căci razele soarelui loveau aproape toată ziua, mai ales primăvara și toamna când puietul avea nevoie de căldură. Locul fiind împrejmuțat cu gard viu, era ferit de vânturi, în plus prezenta și multă siguranță, fiind în apropiere de gospodăria mănăstirii. În anul 1936, protosinghelul Damaschin Doroș, care avea în grijă stupina, avea să oprească mutarea acesteia la răsărit de mănăstire, sub poala pădurii, unde razele soarelui băteau doar câteva ore pe zi și unde ar fi fost expusă curenților și răufăcătorilor, fiind loc izolat⁸⁹.

În toamna aceluiași an, 1936, la nivelul întregii țări, din ordinul autorităților avea să înceapă o campanie de propagandă pentru consumul zahărului la sate, acțiune purtată de învățători și preoți în diferite ocazii, mai cu seamă la șezători; după cum remarca presa vremii, sătenii fiind săraci, problema care se punea era însă cea a prețului, căci un kg de zahăr se vindea la Galați cu 30 lei, în timp ce prețul zilei de muncă cu brațele pentru bărbați era 50 lei, iar un kg de pâine neagră se vindea cu 7 lei⁹⁰.

În martie 1939, având în vedere regimul alimentar destul de redus al sătenilor, profesorul Constantin C. Giurescu, rezidentul regal al Ținutului Dunării de Jos, din care făcea parte și județul Tulcea, avea să pornească, de această dată, o campanie pentru reînvierea albinăritului, ocupație grație căreia se spera a se introduce în hrană mierea, un aliment nutritiv. În acest scop urmau să se înființeze în școlile primare cu 2-3 stupi, câte un început de prisacă, iar în fiecare din cele 10 județe ale Ținutului, 4-5 prisăci comunale cu câte 10-15 stupi pentru început, în centre bine alese, a căror îngrijire era în sarcina primăriei⁹¹.

Evenimentele care vor urma, situația geografică locală și lipsa de venituri ale comunelor rurale aveau să împiedice dezvoltarea acestei ramuri de activitate, care ar fi putut satisface consumul populației cu produse ieftine și să aducă venituri suplimentare primăriilor. Cele câteva centre apicole înființate în județul Tulcea, din cauza situației impuse de regiunea de stepă, pentru obținerea unor rezultate bune ar fi trebuit să fie mutate când la baltă, când la câmp, când la pădure, însă comunele nu prevăzuseră în buget sumele necesare pentru prisăci și nici pentru plata meșterilor apicultori care urmau să aibă grijă de acestea⁹².

În iarna 1941/1942, apicultura din județul Tulcea avea să treacă printr-o grea încercare, din lipsă de nectar al florei din vara trecută care fusese răcoroasă și excesiv de ploioasă; pentru a nu pieri această ramură de producție, în februarie 1942, prefectul județului, colonelul (r) Nicolae Ghica, va lua hotărârea ca din cota de zahăr repartizată județului, să se ajute apicultorii cu câte o cantitate mică pentru hrana albinelor, zahărul urmând să fie distribuit în stare denaturată pentru a nu fi consumat de populație⁹³. Din vara anului 1941 zahărul, care era considerat acum articol de primă și generală necesitate, era distribuit orașenilor pe bază de cartelă, iar sătenilor prin cooperative și băncile populare, rațiile de consum și prețurile maxime de vânzare fiind fixate de autoritățile centrale.

La sfârșitul verii 1947, stupina mănăstirii Cocoș număra 36 de stupi, de la care intrase în magazie doar 283 kg miere, adică 7 kg și 860 grame de fiecare stup, când ar fi trebuit să se recolteze de la fiecare câte 30-40 kg de miere. În plus, de la cei 1.076 de stupi care se așezaseră în timpul recoltei în pădurile mănăstirii, se primise conform înțelegerii câte o jumătate de kg de miere de fiecare stup, iar de la stupii ieromonahului Damaschin Doroș, ca donație, încă 5 kg; în toamnă, mănăstirea avea să vândă 147,5 kg de miere cu 85 lei kilogramul⁹⁴.

Părintele Damaschin, în perioada când suplinise la parohia Cataloi (1921-1930), se ocupase și cu apicultura, așa încât, la reîntoarcerea în mănăstire, avea să aducă 36 stupi; în anul 1933 i-au murit din ei 33 de stupi, iar în decembrie 1950 avea 10 stupi pe care, fiind trecut de 60 ani, îi dona mănăstirii, angajându-se să îngrijească toți stupii; în anul 1952, mănăstirea avea în total 39 stupi⁹⁵.

În anii următori, starea de sănătate a stupilor mănăstirii avea să sufere din cauza unor boli, precum boala numită putrezirea puietului; numai din floarea de tei se extrăgea puțină miere, pentru că mătcile după ce trecea floarea de tei nu mai depuneau ouă decât foarte puțin și se intra în iarnă cu albine bătrâne

și cu faguri învechiți, puțin rezistenți împotriva bolilor; se putea reuși în apicultură numai dacă s-ar fi făcut stu-părit pastoral, trecând de la un sezon la altul al florilor, astfel ca albinele să poată activa schimbându-și populația. În plus, cu defrișarea pădurii din jurul mănăstirii, recolta de miere fiind slabă, a trebuit ca în fiecare an să se procure zahăr pentru perioada de iernat⁹⁶.

FABRICA DE LUMÂNĂRI BISERICEȘTI

În primăvara anului 1928, în incinta mănăstirii avea să fie pusă în funcțiune Fabrica de lumânări de ceară curată „Lumina”, care urma să aprovizioneze cu produsele sale și cu cele necesare cultului toate parohiile din cuprinsul eparhiei. Capitalul societății se compunea din acțiuni subscrise de Episcopia Dunării de Jos și mănăstirile și parohiile din județele Tulcea și Covurlui, fiecare acțiune având valoare nominală de 500 lei, acționarii având obligația ca la subscriere să verse 30% din valoarea unei acțiuni⁹⁷. Asemenea societăți pe acțiuni pentru obiecte bisericesti fuseseră deja înființate la București (Societatea „Crucea”), Roman, Chișinău și Bazargic (Cooperativa „Sf. Apostol Andrei”), aceasta din urmă fiind succesoarea fostei societăți a clerului bulgar⁹⁸.

În același an, în data de 8 mai, Consiliul Eparhial avea să voteze un regulament privind întrebuințarea la serviciile religioase, atât în interiorul bisericii cât și în afară, numai a lumânărilor de ceară curată de albine; în conformitate cu prevederile acestui regulament, lumânările de orice mărime și orice formă trebuiau să aibă fitilul piroforizat și de dimensiunile potrivite cu diametrul lor pentru a înlesni arderea completă, și să poarte ștampila fabricii aplicată pe fiecare lumânare în parte, fie pe învelitoarea pachetului de 1 kg; preoții parohi, împreună cu epitropii și consiliul parohial, erau răspunzători de încălcarea acestui regulament, în special în interiorul bisericii și mai cu seamă la pangar, iar orice organ administrativ, consilierii eparhiali, revizorii și protopopii erau în drept a face această constatare, sesizând episcopia, urmând ca vinovaților, inclusiv comercianților care puneau în vânzarea lumânări falsificate, să li se aplice pedepsele legale⁹⁹.

Regulamentul respectiv va fi adus la cunoștința tuturor credincioșilor, prin afișare pe ușa bisericii, la interior, și prin afișe mici distribuite parohienilor, însă lumânările de ceară curată fabricate la Cocoșu aveau să fie introduse cu greutate la pangar, parte din vină purtând-o și slujitorii bisericii, care ar fi trebuit „să lucreze continuu cu tact și cu cea mai mare răbdare”¹⁰⁰. Mai mult, anumiți comercianți în cauză, care pentru un câștig ilicit încălcaseră până atunci legile, primejduind

sănătatea enoriașilor prin punerea în vânzare a lumânărilor de ceară falsificată, vor căuta să discrediteze activitatea și produsele atelierului de lumânări de la Cocoșu¹⁰¹.

Din ordinul chiriarhiei, de la 1 decembrie 1928, fiecărei parohii urma să i se dea pe credit cantitatea de lumânări necesară, plata făcându-se treptat cu vânzarea; pentru aceasta, parohiile trebuiau să trimită delegați împuterniciți cu adresă în regulă către depozitul de unde urmau a ridica lumânările necesare; pentru început se puteau ridica 10-20 kg pentru parohiile rurale și 20-30 kg pentru parohiile urbane; deosebit de aceste cantități, fiecare parohie putea ridica și alte lumânări, contra cost¹⁰².

Cum în județul Tulcea erau 9 parohii urbane și 74 de parohii rurale, iar în județul Covurlui, 22 parohii urbane și 60 parohii rurale, fabrica de lumânări avea nevoie pentru început de o cantitate însemnată de ceară de albine, pentru care, în februarie 1929, era dispusă să plătească 145 lei per kg¹⁰³.

Având în vedere că preoții parohi nu arătau interes pentru continuarea Societății „Lumina” și că întreaga răspundere revenea de fapt episcopiei, după un an de zile de la înființare, în 18 iunie 1929, în cadrul unei adunări generale a acționarilor ținută la Galați, se hotărâ trecerea fabricii de lumânări asupra episcopiei începând cu data de 1 iulie acel an¹⁰⁴.

Lucrând numai cu doi muncitori în turnătoria manuală de lumânări de la Cocoșu, este posibil ca lucrul să fi mers prea încet, așa că uneori nu se puteau satisface comenzile de la depozitele din Tulcea și Galați. De menționat faptul că un atelier asemănător, cel al meșterului lumânărar Petre Panaitescu din Tulcea, având ca angajați un bărbat și un băiat, în anul 1927 fabrica 50 kg de lumânări în 24 ore, și lucra doar 3-4 zile pe săptămână¹⁰⁵.

Cu greutate se procura și ceara curată de albine, de asemenea și fitilul de bumbac piroforizat pentru lumânări. De pildă, în primăvara anului 1936, inspectorul Mihail Costețchi era delegat de Episcopia Dunării de Jos să se deplaseze la Fabrica de lumânări „I. Weisman” din Piața Nouă din Chișinău, spre a constata dacă într-adevăr la acea adresă se găsea spre vânzare cantitatea de 1.000 kg de ceară de albine, care fusese oferită unui comerciant din Galați cu prețul de 140 lei per kg; în caz afirmativ, o mostră din acea cantitate de ceară trebuia să fie analizată la laboratorul de igienă din localitate, rezultatul urmând să fie comunicat urgent episcopiei din Galați¹⁰⁶. Măsura de prevedere era îndreptățită, deoarece pentru a-i mări greutatea, la vremea aceea negustorii necinstiți recurgeau la falsificarea cerii de albine, amestecând-o cu ipsos, cretă,

scrobeală, stearină, cerezină sau parafină¹⁰⁷. Având în vedere riscul, la licitațiile pentru cumpărarea de ceară de albine organizate în anii 40 de către turnătoriile de lumânări de pe lângă eparhiile din țară, de regulă, din sumele convenite vânzătorilor se reținea o garanție de 10% până la primirea rezultatului de la analiză¹⁰⁸.

La începutul anului 1941, ceara de albine, lumânările de ceară și oricare obiecte de ceară aveau să fie prohibite la export, odată cu tărâțele din cereale folosite pentru hrana vitelor și sizalul de Manilla, din care se făcea sfoara cu care se legau snopii de păioase¹⁰⁹.

Cu riscul de a nu realiza nici un beneficiu pe exercițiul 1940/1941, Fabrica eparhială de lumânări de la Cocoș menținuse prețul de fabricație a lumânărilor în anul 1940 la 300 lei per kg, cu toate că ceara de albine atinsese între timp acest preț, iar fitilurile urcaseră de la 235 lei la mai mult de 600 lei per kg; erau speranțe ca materia primă să se ieftinească în primăvara anului 1941, când ieșeau stupii de la iernat, ocazie cu care sporea și producția de ceară cu ceea ce se scotea de la stupii morți și de la curățenia celor vii; la începutul anului 1941, când s-a văzut însă că prețul cerut de producător pentru ceară este de 325 lei per kg, la care se adăugau și celelalte cheltuieli cu timbre și transport, plus lipsa și blocarea bumbacului care urca foarte mult prețul fitilului, chiriarhia a fost nevoită să urce prețul lumânărilor de la 300 lei la 450 lei per kg la fabrică, și de la 400 lei la 600 lei per kg la parohie¹¹⁰.

Scumpetea din ce în ce mai mare a fitilului de bumbac, care aproape că nu se mai găsea pe piață, a cerii de albine și a mâinii de lucru, au forțat Episcopia Dunării de Jos să fixeze la începutul anului 1942, în mod provizoriu, costul kilogramului de lumânări bisericești la 700 lei, iar la parohie 900 lei, deși fabrica de lumânări nu mai câștiga nimic; la 9 mai 1942, prețul lumânărilor va fi fixat la 850 lei per kg, plus timbrele¹¹¹.

În iunie 1942, parohiile erau obligate de chiriarhie să cumpere ceară de la stuparii din parohie cu prețul convenit, ducând-o la depozitul de desfacere a lumânărilor cel mai apropiat (Tulcea, Galați sau mănăstirea Cocoș), unde urmau să primească la un kilogram de ceară un kilogram de lumânări, plătind diferența de 150 lei plus costul timbrelor¹¹².

În toamna 1942, parohiile aveau datorii pentru lumânările luate, iar de la 1 decembrie prețul lumânărilor urma să se majoreze la 1.200 lei per kg¹¹³.

În primăvara anului 1943, lipsind în continuare ceara, chiriarhia hotărâ ca resturile de la lumânări să poată fi cumpărate la depozitele de desfacere la jumătate din prețul lumânărilor, adică la 1 kg de resturi primeau o jumătate de kg lumânări, la care cumpărătorul urma să plătească doar timbrul de facturi de 10 lei la

mie sau fracțiuni și impozitul excepțional de 5% pentru apărarea țării¹¹⁴. Pe de altă parte, lumânările fabricii de la Cocoșu se vindeau tot mai puțin, iar la pangarul unor biserici apăruseră deja spre vânzare lumânările de parafină, care erau mai ieftine¹¹⁵.

La finele anului 1944, fabrica de la Cocoșu care nu mai putea asigura eparhiei necesarul de lumânări în lipsă de ceară, adresa un apel celor care aveau ceară de albine să o vândă cu 2 mii lei kg¹¹⁶.

HRANA CĂLUGĂRILOR

După rânduielele canoanelor Sfintei Biserici, hrana persoanelor retrase în mănăstiri era alcătuită în principal din pâine, legume, fructe, brânză, untdelemn și, în zilele permise, pește, iar masa era comună pentru toți, fără deosebire, doar celor bolnavi fiindu-le permis a lua alimente de la masa comună și a le duce în chilie.

Pâinea care constituia baza hranei părinților în anii cu recolte bogate, se făcea dintr-un amestec de făină de grâu cu făină de secară, iar din motive economice, se cocea în bucăți mari, tăiate mai apoi cu cuțitul în rații egale.

Situată într-o cameră a unui corp de case, dinafara incintei, în care se mai aflau o prescurărie, o afumătoare pentru fructe și patru locuințe pentru frați, pităria avea un inventar modest: o covată mare pentru frământat pâinea, un hambar de scânduri pentru făină, un cazan de tuci, o tavă pentru cernut făina, opt forme pentru pâine, două căldări de apă, un capac pentru frământat și două lopheți de lemn pentru pus pâinea în cuptor.

Mare parte din alimentele necesare pentru hrana personalului se obțineau în gospodărie, iar restul se cumpărau din suma de bani alocată în acest scop de Ministerul Culturii Naționale și Cultelor, precum și din banii obținuți de mănăstire din vânzarea vinului, fructelor și altor produse care prisoseau întreținerii personalului.

Documentele de arhivă păstrează puține informații referitoare la regimul alimentar al părinților; arareori ajung informații la chiriarchie referitoare mai cu seamă la monotonia meniului. Pe la jumătatea lunii iunie 1943, inspectând mănăstirea, consilierul administrativ economul Teodor Stoica, avea să constate că „hrana călugărilor ca și a fraților nici nu s-a îmbunătățit, căci două săptămâni în urmă li s-a dat numai năut fiert, cartofi și fasole, iar făina nu e cernută cum trebuie”, cu toate că episcopul Cosma al Dunării de Jos atrăsese atenția starețului ca să schimbe hrana, dându-le călugărilor o mâncare mai bună, pentru a putea munci, mai ales că la vremea aceea era destul zarzavat¹¹⁷.

Din cauza secetei excesive din vara anului 1946, a gerului din iarna următoare care avea să distrugă semănăturile deja făcute, în toamna anului 1947 prin județele Tulcea și Covurlui băntuia foametea. Având în vedere criza de alimente, episcopia va solicita mănăstirilor din eparhie să facă propuneri în vederea fixării rației de hrană zilnică pentru o persoană, pentru consumul intern de vin și alte alimente de care acestea dispuneau.

La vremea aceea, personalul mănăstirii Cocoș, care primea hrană zilnică la masa de obște, era compus din 55 persoane, și anume 10 ieromonahi, 3 ierodiaconi, 7 monahi, 27 frați, 2 ciobani, 2 grăjdari, un pădurar împreună cu soția, și 2 vieri cu soțiile lor.

Rația zilnică pentru o persoană se va fixa la 250 grame făină de porumb la o singură masă, adică 250 grame la masa de prânz și tot atâta la masa de seară, adică jumătate de kilogram de făină pe zi. Din cauză că pâinea care forma suplimentul de dimineață pentru cei care aveau ascultări, la acea vreme lipsea, s-a fixat și pentru dimineață un supliment de făină de porumb de 250 grame de persoană, care varia după numărul de ascultători și după împrejurări; în plus de mămăliga de dimineață se mai distribuia celor cu ascultări, care prestau diferite munci, varză murată și ceva magiun de prune.

La masa de prânz, toate alimentele se distribuiau de chelarul mănăstirii, cu cântarul: pentru mămăligă 15 kg făină care este produsul celor 250 grame de persoană, fasole uscată câte 100 grame, ceapă câte 30 grame și ulei 5 grame de persoană, la o masă; de asemenea, la masa de prânz, în zilele de marți, joi, sâmbătă și duminică, exceptând posturile, se mai dădea și câte 60 grame brânză de oi sau de vaci, dacă se găsea.

La masa de seara se dădea supă de cartofi câte 100 grame de persoană, celelalte cantități ca făină, ulei, ceapă uscată, erau ca și la masa de prânz, la care se mai adaugă câte 150 grame varză acră sau murături dacă supa era gătită fără borș.

Duminicile și de Sărbători, la masa de prânz, monahii și frații primeau după tradiție câte un sfert de vin roșu ca „mângâiere”, deci în total 12 kg vin de fiecare duminică sau sărbătoare, cu excepția părinților și fraților ce făceau ascultare pentru mănăstire, cărora li se dădea vin și în zilele de rând. La biserică se distribuia câte un sfert de kg de vin roșu pentru slujbă pe zi, cu excepția slujbelor ținute în sobor, când se dădea mai mult, după numărul preoților, câte un kg la o slujbă, când slujesc 8, sau și mai mulți după împrejurări.

La arhondaric se consuma, de regulă, câte un kg de ulei și câte 5 kg de ceapă pe săptămână, cu excepția hramului, când se consuma mai mult, iar cu musafirii

se consuma, după împrejurări, câte 3 kg de vin pe zi, cu excepția hramului¹¹⁸.

Calitatea alimentelor și cantitățile efectiv consumate nefiind cunoscute, este dificil să apreciem valoarea nutritivă a unui asemenea „regim de foamete”.

În plus, fiind masă comună, iar alimentele fiind raționalizate, este de la sine înțeles că tot ce se procura din comerț pe cartelele de alimente mergea la masa de obște, întrucât așa era și legal și drept¹¹⁹.

HRANA ELEVILOR DE LA ȘCOALA DE CÂNTĂREȚI BISERICEȘTI

Din dorința episcopului Cosma al Dunării de Jos (1924-1947) de a pregăti cântăreți bisericești în adevăratul sens al cuvântului, pentru o mai bună educație și pentru a-i feri de influența vătămătoare a orașului, în toamna anului 1930, școala de cântăreți bisericești din Galați, care funcționa în condiții improprii în casele bisericii „Sf. Gheorghe” Monument, va fi mutată la Mănăstirea Cocoș, unde i



Protos. Damaschin Doros

se pregătise din timp un local nou pentru cursuri, cu un internat în bună stare de igienă.

Școala va fi instalată în corpul de chilii cu două etaje alipit de latura vestică a turnului clopotniță de la intrare în incinta mănăstirii, construcție care se poate vedea și astăzi; zidită din cărămidă, pe temelie din piatră și acoperită cu tablă galvanizată, clădirea, care fusese ridicată în anii 1929-1930 cu banii mănăstirii și a monahilor care slujeau pe la sate, avea câte 12 camere pe etaj, în camerele de jos fiind instalat internatul școlii, cu sobe de teracotă în fiecare cameră; cursurile școlii se țineau în cele două camere spațioase de la parter, aflate de o parte și de alta a gangului de sub turnul clopotniță, iar bucătăria, sala de mese și spălătoria erau instalate în corpul vechilor chilii, din partea de apus a bisericii.

Pentru început, ministerul nu prevăzuse nicio sumă pentru școala de cântăreți, care ar fi trebuit să fie urmată de 40 de elevi, împărțiți în trei clase, așa încât aceștia se întrețineau din taxa școlară, care pentru anul 1930/1931 a fost fixată la 4.000 de lei, plătită în rate, din alimentele aduse de părinți (majoritatea săteni), și din cele puse la dispoziție de mănăstire¹²⁰.

Fiind însă ani agricoli cu recolte slabe din cauza secetei care bântuia nordul Dobrogei, asigurarea hranei zilnice pentru viețuitorii din mănăstire, elevii școlii de cântăreți și pentru mulțimea de zilieri angajați să lucreze pământurile și pepiniera era o problemă greu de gestionat fără sprijinul chiriarhiei.

La începutul anului 1936, de pildă, starețul mănăstirii Cocoș, arhimandritul Filaret Crăciunescu (1927-1938), anunța episcopia că anul acela nu mai putea să dea de mâncare lucrătorilor de la pepiniera de pomi; vara trecută fusese

secetă și porumbul și cartofii nu s-au făcut, fasolea adunată câte puțin s-a mâncat, jumătate din grâu a fost vândut pentru nevoile mănăstirii, nu mai aveau ce vinde, iar de vin nu întreba nimeni; din cauza secetei din vara trecută, sătenii nu mai aveau cu ce veni la moara mănăstirii și cumpărau făină din comerț; chiar pentru călugări trebuia să cumpere cele necesare pentru hrană¹²¹.

Având în vedere situația, episcopia va dispune, ca începând cu 20 ianuarie 1936, pe lângă salariul zilnic, muncitorii agricoli să primească un plus de 10 lei pentru hrană, suma de bani necesară fiind asigurată din disponibilul pepinierii și a Fabricii de lumânări „Lumina”, care funcționa în incinta mănăstirii¹²².

În același an, în iunie, arhimandritul Calinic Gradea, directorul de atunci al școlii de cântăreți din mănăstire, care avea în grijă asigurarea hranei elevilor și a muncitorilor, anunța episcopia că porumbul era pe terminate; în fiecare zi, lucrătorii la pepinieră mâncau „trei mămăligi”, fasolea se terminase, noroc că ieșise bobul și alte verdețuri; așteptau să iasă și fasolea verde, însă, pe lângă aceasta trebuia porumb, ulei și lemne pentru bucătărie; de la elevii întârziți cu plata taxelor, nu se mai încasa nimic, iar părinții lor fiind lipsiți de bani, promiteau că vor achita taxele la toamnă, după strângerea recoltei; în plus, conform contractului încheiat cu maistrul cărămidar din Ismail, care urma să fabrice cărămidile necesare reparațiilor de la Cocoșu, trebuia să asigure echipei de cărămidari câte 600 de lei pe săptămână pentru hrană¹²³.

Pețurile principalelor articole alimentare pe piața Tulcii crescuseră mult în anul 1936 față de anul anterior: porumbul de la 165 la 245 lei suta de kg, făina integrală de la 6

la 9 lei kg, fasolea uscată de la 5 la 6 lei kg, cartofii de la 2 la 3,50 lei kg; numai prețul băuturilor scăzuse: vinul de masă de la 12 la 8 lei litrul, iar rachiul de drojdie de la 32 la 24 lei litrul; însă, în anul 1937, din cauza recoltei slabe de struguri din anul precedent, prețul vinului va urca la 12 lei litrul, iar al rachiului la 28 lei litrul¹²⁴.

Din cauza împrejurărilor și a lipsei de profesori, cursurile școlii de cântăreți de la Cocoș care fuseseră suspendate doi ani la rând (1940/1941 și 1941/1942)¹²⁵, aveau să se redeschidă la 1 noiembrie 1942, sub conducerea părintelui Gheorghe Cărnaru, fost preot paroh la Sarighiol¹²⁶; examenul de admitere se ținea la 25 octombrie 1942 și consta într-o probă orală la muzică, religie și română, iar la începerea școlii, elevii urmau să aducă pe lângă efecte (două rânduri de lenjerie de pat, o pernă și plapumă, trei rânduri de lenjerie pentru corp) și următoarele alimente: 70 kg cartofi, 6 kg ceapă, 100 kg porumb, 15 kg fasole, 2 kg săpun de rufe; pentru internat se va percepe suma de 15 mii lei plătită în două rate, la 1 noiembrie și la 1 ianuarie¹²⁷.

Lipsind însă fondurile inițiale, cu toată dăruirea, hărnicia și priceperea directorului școlii în probleme gospodărești, școala avea să funcționeze cu mari pierderi și greutate, fapt pentru care, la începutul anului 1943, Protoieria Tulcea adresa un apel călduros către toți preoții din județ de a veni în ajutor, cu obolul strâns din parohie prin mijloace potrivite¹²⁸.

În documentele de arhivă cercetate nu este consemnat rezultatul apelului, însă situația sătenilor era cât se poate de grea la vremea aceea, recolta anului 1942 fiind una din cele mai slabe din ultimii ani; ca urmare, la unele colecte organizate în parohii, precum cea din 20 iunie 1943 în folosul Consiliului de Patronaj județean al operelor sociale, în unele parohii (de pildă Beidaud, Câșla, Cerna, Cârjelari, Dăeni), nu se va strânge nicio sumă de bani; pentru a veni în ajutorul familiilor nevoiașe, în toamna 1943, statul pune la dispoziția orfanilor și fiilor de invalizi mijloace de îngrijire în școli, însă, cu toată stăruința preoților, la prefectura județului Tulcea nu a ajuns decât o singură cerere din parohia Domnița Maria (azi Nufăru), cu toate că protoieria ceruse de la fiecare parohie câte o solicitare în acest sens¹²⁹.

Pentru ca părinții din mănăstire și elevii școlii de cântăreți să fie mai bine hrăniți, chiriaria intenționa în toamna anului 1943 să cumpere pentru mănăstire două vaci din rasa roșie de stepă, care dădeau 10-12 litri de lapte. Mănăstirea avusese înainte de război șapte vaci pe care le vânduse de teamă să nu le piardă, așa cum se întâmplase și cu ocazia războiului trecut; având în vedere că situația era neclară iar în casa mănăstirii nu exista nici numerarul disponibil,

consiliul economic, care aveau alte nevoi de îndeplinit, va amâna deocamdată această chestiune până în primăvară¹³⁰.

Pentru a-și recruta cu mai mare ușurință profesorii titulari, în toamna anului 1945, școala eparhială de cântăreți de la Cocoșu se va muta în casele bisericii „Sf. Gheorghe” Monument din Galați¹³¹. Condițiile de trai în marele oraș erau însă grele și, ca urmare, cu începere de la 20 ianuarie 1948, școala va fi mutată din nou în localul său propriu de la Cocoșu, unde elevii aveau internat gratuit (locuință, luminat, încălzit și spălat lenjerie); la intrare în internat, pe lângă lenjerie de corp și de pat, îmbrăcămintea și încălțăminte necesară, elevii mai erau obligați să aducă pentru întreținerea lor și alimentele necesare până la vacanța de Sf. Paști, respectiv 40 kg grâu, 40 kg porumb, 15 kg fasole, 20 kg cartofi, 5 kg ceapă, 2 kg brânză, 2 kg ulei, 2 kg slănină, o sticlă de bulion și 2 kg săpun de rufe; cei care nu completaseră taxa de 3.000 lei, urmau să o achite la prezentare¹³².

În vara anului 1948, la examenul de diplomă a școlii de cântăreți de la Cocoșu aveau să se prezinte 10 candidați, din care vor reuși doar 8, iar din toamnă, școala va fi mutată din nou la Galați.

REPARAȚIA CLĂDIRILOR DUPĂ CUTREMURUL DIN 1940

În urma cutremurului de pământ din 22 octombrie 1940, la biserica mănăstirii Cocoș aveau să se constate mai multe crăpături la corp și la turla mare și spargerea geamurilor de la cele două turle mici, iar la interior, prăbușirea tencuiei în unele locuri și a picturii de deasupra sfântului altar. La stăreție, clădirea situată în extremitatea răsăriteană a laturii de miazănoapte a incintei, atât la parter cât și la etaj, pereții crăpaseră în diferite părți, iar sobele din camere se desfăcuseră de la gurile de fum.

Clădirea compusă din 24 de chilii, lipită la răsărit de stăreție iar la apus de turla clopotniță de la intrare, prezenta de asemenea crăpături între streșină și coloane. În schimb, turnul clopotniță, clădirea nouă cu etaj, lipită de acesta, unde fusese internatul școlii de cântăreți, corpul vechi de chilii din fața bisericii, precum și corpul situat pe latura de răsărit a incintei, începând din imediata apropiere a stăreției, care cuprindea arhondaricul, paraclisul (biserica de iarnă), trapeza și bucătăria obștii, chelăria, spălătoria și baia, nu suferiseră nicio daună¹³³.

La puțin timp însă, în noaptea de 9 spre 10 noiembrie 1940, avea să se producă în zona Vrancei un seism

devastator, cu magnitudinea de 7,4 grade pe scara Richter, care va produce clădirilor mănăstirii pagube materiale însemnate.

Astfel, la biserica mănăstirii, conform procesului-verbal întocmit la câteva zile după cutremur, de șeful serviciului tehnic Tulcea: bolta naosului zidită din cărămidă era sfărâmată; turla mare din fața altarului, construită din cărămidă cu mortar de var și nisip, fără cadre și centuri de beton armat, prezenta crăpături intrate în masa zidăriei; tencuielile cu pictură din interiorul bisericii erau în parte căzute, întreaga zidărie prezenta fisuri, însă sistemul de arce era în stare foarte bună; cele două turlle mici de deasupra pridvorului, zidite din cărămidă, erau retezate de la bază, având fisuri de jur împrejur; arcele laterale de la peristil prezentau crăpături la chei, iar ambele abside laterale erau dislocate de la inserția cu zidurile¹³⁴.

Biserica, a cărei construcție durase cinci ani (1911-1916), fusese edificată după planurile arhitectului Toma Dobrescu, iar lucrările de zidărie au fost executate de maistrul Mario Nicola, fiul lui Pietro din Casacco, provincia Udine. Ca materiale de construcție s-au folosit piatra de calcar bună pentru construcții și pentru fabricarea varului gras, extrasă din carierele locale, cărămizile fabricate din materiale găsite la fața locului și arse în cuptoare, șine de fier pentru bolți, nisip adus pe Dunăre cu barjele, de la Galați și Sulina și var hidraulic de la fabrica din Cernavodă.

La clădirea stăreției, construcție din piatră și cărămidă cu două etaje, acoperită cu tablă galvanizată, formată din șapte camere, două saloane și o sufragerie, întreaga zidărie de la parter și etaj era crăpată, dislocată și în parte prăbușită, din cauza viciilor de construcție (zidăria interioară nelegată de cea exterioară, lipsa bolților sau buiandrugilor din lemn la uși și ferestre, golurile pentru uși și ferestre umplute ulterior cu zidărie ș.a.).

Corpul de chilii, dintre stăreție și turnul clopotniță, construit din piatră și cărămidă, acoperit cu tablă galvanizată, compus din 24 de camere, prezenta numeroase crăpături mici, iar la etaj, coloanele din fața camerelor erau dislocate de acoperiș.

La turnul clopotniță cu trei caturi de la intrare, construit din piatră și cărămidă și acoperit cu tablă, apăruseră mai multe crăpături la ultimul etaj, cel cu clopotele, împrejurul acoperișului. Paraclisul, trapeza și celelalte încăperi din corpul arhondaricului suferiseră doar câteva crăpături mici. Corpul nou de case, lipit de latura vestică a turnului clopotniță nu prezenta nicio stricăciune, la fel și corpul vechilor chilii din fața bisericii, precum și anexele gospodărești, din afara incintei, zidite parte din cărămidă, parte din chirpici¹³⁵.

Conform devizului inițial întocmit de Serviciul Tehnic al județului, reconstruirea celor trei turlle ale bisericii urma să se facă din lemnărie; la cereerea Consiliului economic însă, proiectul va fi refăcut, urmând ca turllele să fie executate tot din zidărie și beton, legate cu câte două centuri de beton armat, fiecare turlă sprijinită pe opt stâlpi de beton armat, iar consolidarea pereților bisericii să fie realizată printr-o centură de beton armat în interior sus, de care se vor face legăturile de fier.

Probleme mari au fost și la Stăreție, unde, după desfacerea pereților se va constata că era nevoie de execuția unor noi lucrări, fapt pentru care s-a prevăzut desfacerea zidărilor interioare de la parter care fiind construite de ½ cărămidă nu putea suporta sarcini mari, și s-a prevăzut reconstruirea lor la grosime de o cărămidă; s-a mai prevăzut peste zidăria parterului o centură de beton pentru legarea zidărilor, și buiandrugii de beton la uși și ferestre, precum și o centură de legătură și legături de fier absolut necesare unei bune executări a reparațiilor. La turla clopotniță urmau să fie executate două grinzi de beton armat peste zidăria etajelor, care serveau la legătura zidurilor și la susținerea clopotelor¹³⁶.

La începutul anului 1943, Eforia Mănăstirilor Înzestrate avea să aprobe devizul estimativ al lucrărilor de reparație la clădirea bisericii și a clopotniței mănăstirii, în valoare de 1.147.420 lei, mănăstirea primind jumătate din suma de bani din deviz, urmând ca restul să se elibereze după justificarea întrebuintării sumei avansate; banii respectivi erau împrumutați de la venitul pădurii mănăstirii de maici de la Celic, sumă care urma să fie restituită din venitul pădurii mănăstirii Cocoș, pe anii viitori¹³⁷.

În anul 1938, mănăstirile din țară fuseseră înzestrate cu păduri, urmând ca veniturile obținute din exploatarea lor să servească exclusiv pentru restaurarea clădirilor monumente istorice, aparținând acestor așezăminte, precum și pentru întreținerea diferitelor școli, aziluri, orfelinate, instituții de asistență socială și sanitare, existente sau care urmau să fie înființate pe lângă mănăstiri¹³⁸.

Datorită stăruinței episcopului Cosma al Dunării de Jos, care nu va accepta pentru eparhie pădurile brăcuite din județul Tulcea, în toamna anului respectiv mănăstirile Cocoș și Saun aveau să fie înzestrate cu câte 400 ha de pădure iar mănăstirea Celic cu 600 ha, toată suprafața fiind comasată în pădurea prahoveană Verbila, care avea în mare parte esență de stejar¹³⁹.

Reprezentantul eparhiei la Verbila avea să fie numit ieromonahul Mardarie Roșca, iar din câștigul realizat din exploatarea pădurii, jumătate era destinat

mănăstirilor respective, iar cealaltă jumătate școlii din Galați¹⁴⁰. La vremurile grele prin care trecea țara, vânzările de lemne de foc și de construcție din pădurile eparhiei nu vor produce însă veniturile scontate; în plus, pe lângă cheltuielile cu întreținerea pădurilor, care erau suportate de mănăstiri¹⁴¹, se vor adăuga și pierderile din cauza furturilor de lemne din pădure, de pe rampa stației C.F.R. și din vagoanele deja încărcate.

În vara 1943, în vederea executării lucrărilor de reparație avea să fie încheiat un Contract de angajament între starețul Damaschin Doroș și antreprenorul Toma Stănescu din Brăilița, jud. Brăila, acesta din urmă angajându-se să execute lucrările prevăzute în devizul întocmit de Serviciul Tehnic al județului în luna mai 1943; prețul întregii lucrări la vremea respectivă era de 1.472.000 lei, materialele din deviz îl priveau pe executant, fără ca acesta să poată pretinde în împrejurări defavorabile nicio majorare a prețurilor stabilite, iar valoarea materialelor furnizate eventual de mănăstire, socotite la prețul zilei, se scădeau din situația de plată; lucrările trebuiau să înceapă la 19 iulie 1943 și să se termine în două luni¹⁴².

La timpul acela însă era mare lipsă de materiale de construcție, așa încât Ministerul Înzestrării Armatei și al Producției de Război, în conformitate cu Decretul-lege nr. 105/1943, avea să aprobe pentru consolidarea și repararea bisericii numai 400 kg fier beton, 100 kg sârmă și 300 kg fier, și aceasta de abia spre sfârșitul lunii septembrie, după ce în iulie mai aprobase 5 legături de tablă; pentru procurare, episcopia urma să se adreseze unui magazin de fierărie din localitatea unde se executa lucrarea sau din localitățile învecinate, care trebuia să le livreze marfa din stoc, sau prin transmiterea comenzii la Oficiul pentru desfacerea produselor de fier București¹⁴³.

Corpul de case din fața bisericii fiind și el aproape ruinat, în vara 1943 monahii anunțau episcopia că plouă pe alocuri în unele chilii, fapt pentru care se solicita o reparație generală la acoperiș și balcon; chiriarhia va aproba doar reparații și întreținere¹⁴⁴.

Vremurile care au urmat aveau să fie potrivnice continuării lucrărilor de reparație de la mănăstirea Cocoș, acestea fiind reluate de abia în anul 1954 de episcopul Chesarie Păunescu (1950-1973); mai mult, în 27 iulie 1946, un incendiu iscat în turnul clopotniță avea să topească trei clopote în greutate totală de 600 kg, iar din turnul și așa avariat de cutremur, nu avea să mai rămână decât zidăria din piatră și cărămidă.

După mărimea gospodăriei deținute la acea vreme, mănăstirea Cocoș se încadra în categoria marilor proprietăți, însă, lipsa inventarului necesar unei bune exploatare agricole, a semințelor și vitelor de bună calitate, a forței de muncă mulțumitoare, la care se adăugau și alte piedici, precum condițiile meteo nefavorabile, aveau să țină gospodăria captivă sistemului de exploatare tradițional, de subzistență, în care produsele agricole ce prisoseau erau vândute pentru acoperirea datoriilor și pentru asigurarea condițiilor de trai a călugărilor până la noua recoltă.

Cele câteva aspecte ale vieții economice prezentate anterior, întregesc orizontul cunoașterii comunității închinoviate aflată în permanent contact cu lumea exterioară, care avea să sufere cât de curând transformări radicale.

ASPECTS OF THE ECONOMIC LIFE OF COCOȘ MONASTERY (1921-1944)

Abstract: Based on unique archive documents, this study reveals aspects of the economic life of Cocos monasterium (Tulcea county), in a period marked by significant events for the country (the agricultural reform of 1921, the 1940 earthquake, World War II); this study also presents the relations of the monastery with the Lower Danube bishopric, with the local administration authorities, with villagers from the neighboring communes, with the merchants and craftsmen from Tulcea.

Keywords: Dobruja monasteries, land and agricultural work, beekeeping, viticulture, war economy.

NOTE

[1] Institutul de Istorie ecleziastică "Nicolae Bocușan" al Universității "Babeș-Bolyai" din Cluj-Napoca.

[2] Nicolae Vonica, *O ctitorie ardeleană în Dobrogea. Mănăstirea Cocos, jud. Tulcea*, în „Revista Teologică”, Anul XXII, nr. 10-11, octombrie-noiembrie 1932, pp. 337-345.

[3] Pe moșia *Lozovei* mănăstirea avea la timpul acela și o moară de apă pe cursul pârâului cu același nume care izvora din dealul *Pârlita* și care trecea numai prin păduri înainte de a se vărsa în râul *Taița*.

[4] Roman Sorescu, arhim., *Monastirile Dobrogei*, Tipografia Dmitrie C. Ionescu, București, 1914, pp. 33-37.

[5] Arhiva Episcopiei Tulcea (în continuare A.E.T.), dosar nr.crt. 36, Fond Mănăstirea Cocos, Adresă Episcopie nr. 42/19 ianuarie 1910.

[6] Ibidem, Adresă Episcopie nr. 1872/24 septembrie 1910 și Adresă Ministerul Domeniilor nr. 84326/21 octombrie 1910.

[7] Idem, dosar nr.crt. 38, Fond Mănăstirea Cocos, Adresă Episcopie nr. 37761/19 august 1931.

[8] „Monitorul Oficial” (în continuare MO), Partea II, nr. 68 din 24 martie 1930, pp. 4087-4088.

[9] A.E.T., dosar nr.crt. 73, Fond Mănăstirea Cocos, Referat din 28 iulie 1932.

- [10] „Poșta Țăranului”, Anul VIII, nr. 394, 24 mai 1931.
- [11] „Universul”, Anul XLIX, nr. 20, 22 ianuarie 1932.
- [12] Arhiva Națională, Direcția Județeană Tulcea (în continuare A.N.D.J.T.), Fond Prefectură Tulcea. Serviciul Administrativ, dosar nr.crt. 594/1932, f. 11.
- [13] *Drumul bălții*, drum de țară în lungime de 6 km, de pe teritoriul comunei Niculițel, ce mergea spre bălțile și lacurile Dunării aflate în nordul comunei.
- [14] „Buletinul Județului Buzău”, Anul XVIII, nr. 19-20, 1-15 noiembrie 1942.
- [15] Protosinghel Damaschin Doros, născut la 26 iulie 1890, com. Nărtești (jud. Tecuci), intrat în mănăstirea în 1909, tuns în monahism la 28 iunie 1914, numit stareț pe 1 ianuarie 1943, în locul arhimandritului Porfirie Ștefănescu, vezi A.E.T., dosar nr.crt. 41, Fond Mănăstirea Cocoș, Tabel (1952).
- [16] Pr. Gh. Popoiu, de loc din comuna Țuțcani, jud. Covurlui, absolvent al Seminarului „Sf. Andrei” din Galați și licențiat al Facultății de Teologie din Chișinău, hirotonit la 1 aprilie 1933 pe seama parohiei „Sf. Gheorghe” din Isaccea, din ianuarie 1943, profesor la școala de cântăreți din Mănăstirea Cocoș.
- [17] A.E.T., dosar nr.crt. 40, Fond Mănăstirea Cocoș, Adresă nr. 13/17 ianuarie 1943.
- [18] „Foaia Plugarului”, Anul X, nr. 2, 1 februarie 1936.
- [19] A.E.T., dosar nr.crt. 40, Fond Mănăstirea Cocoș, Adresă nr. 45/25 februarie 1943.
- [20] *Ibidem*, PV nr. 9/28 iunie 1943 și PV din 8 decembrie 1943.
- [21] *Ibidem*, Adresă Episcopie nr. 3067/29 iulie 1943.
- [22] „Monitorul Ținutului Dunării de Jos”, Anul I, nr. 20-21, 1-15 iulie 1939.
- [23] Arhimandrit Filaret Crăciunescu († 6 iun. 1945), fost stareț la Saun (1922-1927), apoi la Cocoșu (1927-1938); în timpul lui, la Cocoșu au fost plantate 10 ha de vie nobilă, 31 ha de pomi și s-a zidit clădirea școlii de cântăreți bisericești.
- [24] A.E.T., dosar nr.crt. 40, Fond Mănăstirea Cocoș, PV nr. 16/8 august 1943.
- [25] În noiembrie 1942 li se aducea la cunoștința preoților din eparhie Ordinul Episcopiei nr. 4356 conform căruia, începând cu anul 1942/1943, arenda terenurilor peste cele date spre folosință personalului bisericesc se va socoti la 2.000 lei ha, plus toate dările către stat, județ și comună. Vezi Arhiva Parohie (în continuare A.P.) Murighiol, Adresă Protoierie nr. 512/10 noiembrie 1942.
- [26] A.E.T., dosar nr.crt. 38, Fond Mănăstirea Cocoș, PV nr. 21/11 septembrie 1942.
- [27] *Ibidem*, PV din 5 octombrie 1942.
- [28] Pepinierele de pomi de la Cocoșu și cele de vițe altoite și vițe americane de la Saun, au luat ființă în 1931, cu capitalul Episcopiei Dunării de Jos și al Mănăstirii Cocoș, și erau conduse de inginerul agronom Mihail Costețchi, specialist în materie, profesor la Facultatea de Agronomie din Chișinău.
- [29] „Vocea Galaților”, Anul XIX, nr. 5415, 22 martie 1936.
- [30] A.E.T., dosar nr.crt. 69, Fond Mănăstirea Cocoș-Saun, Referat din 29 iunie 1937.
- [31] Corpul de chilii din fața bisericii, declarat monument istoric, va fi restaurat în perioada 1958-1960; cele 38.000 de olane necesare refacerii învelitorii vor fi executate după model, la GAC Nicos Beloianis din comuna Filimon Sârbu (azi Izvoarele), în vara anului 1958. Vezi AET, dosar nr.crt. 73, Fond Exarhat, Adresă Episcopie nr. 2118/7 aprilie 1958.
- [32] *Idem*, dosar nr.crt. 40, Fond Mănăstirea Cocoș, Adresă nr. 79/5 aprilie 1943.
- [33] *Idem*, dosar nr.crt. 35, Fond Mănăstirea Cocoș, PV nr. 101/19 octombrie 1905.
- [34] Oile românești dădeau cam 10-12 kg brânză pe an, un kg de caș se făcea din 5-6 litri de lapte pe timpul verii și 2-3 litri în toamnă, laptele fiind mai gras. Vezi „Satul”, Anul IV, nr. 43, iunie 1934.
- [35] „M.O.”, Partea I, nr. 90 din 18 aprilie 1942, pp. 3001-3006.
- [36] *Idem*, Partea I, nr. 105 din 7 mai 1942, p. 3823.
- [37] A.E.T., dosar nr.crt. 38, Fond Mănăstirea Cocoș, Adresă nr. 189/26 iulie 1942 și Adresă Episcopie nr. 3537/14 septembrie 1942.
- [38] A.E.T., dosar nr.crt. 38, Fond Mănăstirea Cocoș, Adresă Fabrica de Lumânări nr. 104/1 decembrie 1942.
- [39] „Buletinul Oficial al Orașului Bazargic”, Anul I, nr. 1-3, iulie 1939.
- [40] „M.O.”, Partea I, nr. 243 din 13 octombrie 1931, p. 6273; *idem*, Partea I, nr. 196 din 22 august 1942, p. 7035.
- [41] A.N.D.J.T., Fond Primăria Calfa, dosar nr. 12/1943, f.112 și f. 216.
- [42] A.E.T., dosar nr.crt. 40, Fond Mănăstirea Cocoș, Adresă nr. 94/15 aprilie 1943.
- [43] *Idem*, dosar nr.crt. 41, Fond Mănăstirea Cocoș, PV din 29 decembrie 1949.
- [44] *Ibidem*, PV nr. 34/21 decembrie 1949.
- [45] *Idem*, dosar nr.crt. 73, Fond Exarhat, Adresă nr. 136/1 noiembrie 1959.
- [46] *Ibidem*, Adresă nr. 1/12 ianuarie 1960.
- [47] *Idem*, dosar nr.crt. 70, Fond Mănăstirea Saun, Adresă nr. 62/25 aprilie 1936.
- [48] „Satul”, Anul IV, nr. 42, mai 1934.
- [49] A.E.T., dosar nr. crt. 46, Fond Mănăstirea Cocoș, Adresă Școală de cântăreți nr. 14/9 mai 1936.
- [50] *Idem*, dosar nr. crt. 40, Fond Mănăstirea Cocoș, Adresă nr. 13/17 ianuarie 1943.
- [51] „Vocea Galaților”, Anul XX, nr. 5712, 14 martie 1937.
- [52] A.E.T., dosar nr. crt. 40, Fond Mănăstirea Cocoș, PV nr. 38 din 15 februarie 1944 și Adresa nr. 40/13 martie 1944.
- [53] „Buletinul Camerei de Comerț și Industrie Tulcea”, Anul XX, nr. 5-6, mai-iunie 1930.
- [54] Valentina Postelnicu, „Date și considerații privind industria județului Tulcea în perioada 1918-1948”, în „Steaua Dobrogei”, Anul III, nr. 1-2, ianuarie-iunie 2001, p. 24.
- [55] „Monitorul Județului Tulcea”, Anul IX, nr. 116, 1 noiembrie 1931.
- [56] „Gazeta Morarilor”, Anul XV, nr. 6, 20 decembrie 1935.
- [57] A.E.T., dosar nr.crt. 73, Fond Mănăstirea Cocoș, PV nr. 6/10 august 1960 și PV din 30 septembrie 1960.
- [58] *Idem*, dosar nr.crt. 36, Fond Mănăstirea Cocoș, Adresă nr. 89/28 decembrie 1909.
- [59] „Plugul”, Anul II, nr. 13, 30 iulie 1926.
- [60] AET, dosar nr.crt. 87, Fond Parohie Sarinasuf, Adresă Protoierie nr. 210/3 martie 1926.
- [61] I. Șlepeanu, „Culesul viilor”, în „Drumul Nou”, Anul VI, nr. 17, 15 septembrie 1936.
- [62] „Vocea Galaților”, Anul XIX, nr. 5537, 18 august 1936.
- [63] „Podgoria”, Anul VI, nr. 8, 1-5 februarie 1935.
- [64] *Idem*, Anul IX, nr. 3-4, 10 aprilie 1938.
- [65] „Buletinul Oficial al județului Tulcea”, Anul XIII, nr. 226, 1 decembrie 1935.
- [66] „Gazeta Comerțului”, Anul XI, nr. 1, 19 august 1940; *idem*, Anul XI, nr. 8, 23 septembrie 1940.
- [67] „Buletinul Prețurilor”, Anul V, nr. 2, februarie 1941, p. 41.
- [68] „Gazeta Comerțului”, Anul XII, nr. 24, 16 iunie 1941.
- [69] ANDJT, Fond Prefectura Tulcea. Serviciul Administrativ, dosar nr. 965/1941, f. 31.
- [70] „Gazeta Comerțului”, Anul XII, nr. 39, 29 septembrie 1941; *idem*, nr. 42, 20 octombrie 1941.
- [71] AET, dosar nr.crt. 38, Fond Mănăstirea Cocoș, Adresă Episcopie nr. 232/19 ianuarie 1942.
- [72] „Gazeta Comerțului”, Anul XIII, nr. 12, 23 martie 1942.
- [73] AET, dosar nr.crt. 38, Fond Mănăstirea Cocoș, Adresă nr. 167/4 iulie 1942.
- [74] „Gazeta Comerțului”, Anul XIII, nr. 28, 13 iulie 1942.

- [75] A.E.T., dosar nr.crt. 40, Fond Mănăstirea Cocoș, Adresă nr. 13/17 ianuarie 1943.
- [76] „Gazeta Comerțului”, Anul XIV, nr. 13, 19 aprilie 1943.
- [77] Ieromonah Meletie Bulgaru (n. 30 iulie 1884, comuna Cazasu, jud. Brăila), intrat în Mănăstirea Cocoș la 18 iunie 1907 și tuns la 10 ianuarie 1909.
- [78] A.E.T., dosar nr.crt. 40, Fond Mănăstirea Cocoș, PV nr. 11/15 iulie 1943.
- [79] Ibidem, PV nr. 12/19 iulie 1943.
- [80] Ibidem, PV nr. 18/18 august 1943.
- [81] „Acțiunea”, Anul XIV, nr. 4035, 4 noiembrie 1943.
- [82] A.E.T., dosar nr.crt. 40, Fond Mănăstirea Cocoș, PV din 15 decembrie 1943 și PV din 20 februarie 1944.
- [83] Ibidem, Adresă nr. 80/5 aprilie 1943.
- [84] Pepiniera Episcopiei Dunării de Jos de la Cocoșu-Saun ocupând 12 ha, iar livezile de pomi fructiferi peste 30 ha, horticultorul Gheorghe Burghilea, sergent TR, contingent 1928, aparținând de Regimentul 3 Vânători, conform legislației în vigoare, fusese mobilizat pe loc pentru lucru în agricultură.
- [85] A.E.T., dosar nr.crt. 40, Fond Mănăstirea Cocoș, Adresă nr. 51/2 martie 1943.
- [86] Ibidem, PV nr. 17/15 august 1943 și PV nr. 24/4 octombrie 1943.
- [87] A.N.D.J.T., Fond Prefectură Tulcea. Serviciul Administrativ, dosar nr.crt. 791/1938, ff. 28-29.
- [88] „Glasul Monahilor”, Anul V, nr. 139, 9 septembrie 1928.
- [89] A.E.T., dosar nr.crt. 39, Fond Mănăstirea Cocoș, f. 27.
- [90] „Vocea Galaților”, Anul XIX, nr. 5582, 9 octombrie 1936.
- [91] Constantin C. Giurescu, „Ordonanțe și circulări privind programul gospodăresc al Ținutului „Dunărea de Jos”, Imprimeria Națională, București, 1939, pp. 13-15.
- [92] A.N.D.J.T., Fond Prefectură Tulcea. Serviciul Administrativ, dosar nr.crt. 1192/1943, f. 6.
- [93] Idem, Fond Primărie Calfa, dosar nr.crt. 7/1942, f. 65.
- [94] A.E.T., dosar nr.crt. 41, Fond Mănăstirea Cocoș, PV din 26 august 1947 și PV nr. 21/27 septembrie 1947.
- [95] Ibidem, Cerere din 10 decembrie 1950.
- [96] Idem, dosar nr.crt. 73, Fond Exarhat, Adresă nr. 141/28 decembrie 1960.
- [97] Idem, dosar nr.crt. 390, Fond Parohia Caramanchioi, Adresă „Lumina” Galați din 9 iunie 1928.
- [98] „Tomis”, Anul V, nr. 5, mai 1928, pp.17-19.
- [99] „Vestitorul”, Anul III, nr. 6, 1 iunie 1928.
- [100] A.P. Frecăței, Adresă Protoierie nr. 838/14 decembrie 1929.
- [101] Idem, Adresă Protoierie nr. 768/17 octombrie 1928.
- [102] Idem, Adresă Protoierie nr. 911/28 noiembrie 1928.
- [103] „Vestitorul”, Anul IV, nr. 1-2, ianuarie-februarie 1929.
- [104] Idem, Anul VI, nr. 6, iunie 1930.
- [105] A.N.D.J.T., Fond Prefectura Tulcea. Serviciul Administrativ, dosar nr.crt. 3/1926, f. 18.
- [106] A.E.T., dosar nr.crt. 70, Fond Pepinieră, Adresă Episcopie nr. 1640/9 martie 1936.
- [107] Constantin C. Ionescu, „Mierea și ceara”, Editura Cartea Românească, București, 1936, pp. 27-28.
- [108] „M.O.”, Partea II, nr. 17 din 21 ianuarie 1949, p. 179.
- [109] Idem, Partea I, nr. 5 din 7 ianuarie 1941, p. 76.
- [110] „Vestitorul”, Anul XVII, nr. 1, ianuarie 1941.
- [111] Idem, Anul XVIII, nr. 4-5, aprilie-mai 1942.
- [112] Idem, Anul XVIII, nr. 6, iunie 1942.
- [113] A.P. Murighiol, Adresa Protoierie nr. 512/10 noiembrie 1942.
- [114] „Vestitorul”, Anul XIX, nr. 1-2, ianuarie-februarie 1943.
- [115] A.P. Murighiol, Adresa Protoierie nr. 1172/7 septembrie 1943.
- [116] „Vestitorul”, Anul XX, nr. 8-12, august.-decembrie 1944.
- [117] A.E.T., dosar nr.crt. 40, Fond Mănăstirea Cocoș, Referat din 15 iunie 1943.
- [118] Idem, dosar nr. 41, Fond Mănăstirea Cocoș, PV 13 din 2 august 1947.
- [119] Ibidem, Adresă Episcopia Constanței nr. 6000/20 octombrie 1949.
- [120] „Vestitorul”, Anul VII, nr. 5, mai 1931.
- [121] Pe luna ianuarie 1936, cei 50 de monahi de la Cocoșu primeau de la stat o subvenție pentru hrană de 210 lei de persoană. Vezi A.E.T., dosar nr.crt. 39, Fond Mănăstirea Cocoș, Stat cu subvenții (ianuarie 1936).
- [122] Idem, dosar nr.crt. 70, Fond Mănăstirea Cocoș-Saun, Adresă nr. 3/15 ianuarie 1936.
- [123] Ibidem, Referat din 18 iunie 1936.
- [124] „Buletinul Camerei de Comerț Tulcea”, Anul XXVII, nr. 1, ianuarie 1937.
- [125] „Vestitorul”, Anul XVI, nr. 6, iunie 1940.
- [126] Preotul Gheorghe Cărnaru (n. 6 iulie 1908, Curtea de Argeș), absolvent al Seminarului din Câmpulung, jud. Muscel, hirotonit preot la 10 februarie 1931 pe seama bisericii din Sarighiol Deal, jud. Tulcea, licențiat în teologie (1936); cât a slujit la Sarighiol, a renovat și înfrumusețat sfântul lăcaș, a condus lucrările de construcție ale școlii primare și ale Monumentului Eroilor și a înființat o casă de sfat și citire.
- [127] „Acțiunea”, Anul XIII, nr. 3713, 17 octombrie 1942.
- [128] A.P. Murighiol, Adresă Protoierie nr. 14/12 ianuarie 1943.
- [129] Idem, Adresă Protoierie nr. 1172/7 septembrie 1943.
- [130] A.E.T., dosar nr.crt. 40, Fond Mănăstirea Cocoș, PV nr. 20/11 septembrie 1943.
- [131] „Vestitorul”, Anul XXII, nr. 4-5, aprilie-mai 1946.
- [132] Idem, Anul XXIV, nr. 1, 1 ianuarie 1948.
- [133] A.E.T., dosar nr.crt. 39, Fond Mănăstirea Cocoș, Adresă nr. 216/26 octombrie 1940.
- [134] Ibidem, PV nr. 38/24 noiembrie 1940.
- [135] Ibidem, Adresă nr. 234/21 noiembrie 1940.
- [136] Idem, dosar nr.crt. 40, Fond Mănăstirea Cocoș, Deviz estimativ suplimentar.
- [137] Ibidem, Adresă Eforie nr. 67378/14 ianuarie 1943.
- [138] „Universul”, Anul 55, nr. 16, 17 ianuarie 1938.
- [139] „Vestitorul”, Anul XV, nr. 5, mai 1939.
- [140] Idem, Anul XVI, nr. 10, octombrie 1940.
- [141] În bugetul pe 1940/941, Mănăstirea Cocoș a înscris suma de 76.192 lei pentru cheltuielile de întreținere a pădurilor: lucrări de pepinieră, de plantație și de ameliorare a arborilor; întreținerea hotarelor și clădirilor; exploatare în regie. Vezi A.E.T., dosar nr.crt. 221, Fond Pădurile Mănăstirilor Înzestrate, Bugetul pădurii (1940/941).
- [142] Idem, dosar nr.crt. 40, Fond Mănăstirea Cocoș, Contract de Angajament.
- [143] Ibidem, Adresă Ministerul Înzestrării Armatei nr. 970.599/27 septembrie 1943.
- [144] Ibidem, Adresă nr. 193/5 august 1943.